

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

Оценка на резултатите от Междинен преглед на изпълнението на програма „Околна среда“ 2021–2027 г.

(чл. 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (Регламент (ЕС) 2021/1060))

Главна дирекция „Оперативна програма Околна среда“
Министерство на околната среда и водите, Република България

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

Съдържание

I. ВЪВЕДЕНИЕ	3
II. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ	3
1. Програма „Околна среда“ 2021–2027 г.	3
2. Междинен преглед на изпълнението на програма „Околна среда“ 2021-2027 г.	5
III. ИНФОРМАЦИЯ ПО ЧЛЕН 18, ПАР. 1 ОТ РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1060	6
1. Специфични за България препоръки на Съвета (чл. 18, пар. 1, буква а) от Регламент (ЕС) 2021/1060)	6
2. Напредък при изпълнението на интегрираните национални планове в областта на климата и енергетиката, ако е приложимо (чл. 18, пар. 1, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/1060)	17
3. Напредък при прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права (чл. 18, пар. 1, буква в) от Регламент (ЕС) 2021/1060)	18
4. Социално-икономическо положение на държавата членка, с обръщане на специално внимание на териториалните нужди и отчитане евентуалните негативни финансови, икономически или социални промени (чл. 18, пар. 1, буква г) от Регламент (ЕС) 2021/1060)	18
5. Основни резултати от съответните оценки (чл. 18, пар. 1, буква д) от Регламент (ЕС) 2021/1060)	20
6. Напредък при постигането на междинните цели, като се отчитат основните трудности, възникнали при изпълнението на програмата (чл. 18, пар. 1, буква е) от Регламент (ЕС) 2021/1060)	21
IV. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ МЕЖДИННИЯ ПРЕГЛЕД	48
1. Резултати от междинния преглед	48
2. Предложение за окончателното разпределяне на сумата за гъвкавост	52
3. Предложения за изменение на програма „Околна среда“ 2021-2027 г., за да се адресира оценката на резултатите от междинния преглед на изпълнението	52
4. Предложения за други изменения на програма „Околна среда“ 2021-2027 г. в допълнение към резултатите от оценката от извършения междинен преглед на изпълнението	70
V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	73

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият Междинен преглед се извършва в изпълнение и съгласно чл. 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060. Целта на прегледа е да анализира следните елементи, посочени в т. 1 от посочения чл. 18, приложими за програмата „Околна среда“ 2021-2027 г. (ПОС 2021-2027 г.):

а) новите предизвикателства, набелязани в съответните специфични за държавите препоръки, приети през 2024 г.;

б) напредъка при изпълнението на интегрираните национални планове в областта на климата и енергетиката, ако е приложимо;

в) напредъка при прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права;

г) социално-икономическото положение на съответната държава членка или регион, като се обърне специално внимание на териториалните нужди и се отчитат евентуалните негативни финансови, икономически или социални промени

д) основните резултати от съответните оценки;

е) напредъка при постигането на междинните цели, като се отчитат основните трудности, възникнали при изпълнението на програмата;

ж) за програмите, получаващи подкрепа от ФСП — оценката, извършена от Комисията в съответствие с член 29, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) 2018/1999.

В резултат от междинния преглед държавите членки се задължават освен да представят предложение за окончателното разпределяне на сумата за гъвкавост по член 86, параграф 1, изречение второ¹ от Регламента, да обмислят и необходимостта от промени в програмите.

II. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Програма „Околна среда“ 2021–2027 г.

Политиката на сближаване на Европейския съюз (Кохезионната политика) има за цел да ускори икономическото и социално сближаване, като ограничи неравенствата в икономическото развитие на различните региони на Съюза. В България, за сектор околна среда, тя се реализира чрез споделено управление на бюджета на Европейския съюз (ЕС) по линия на Кохезионен фонд (КФ) и Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), както и от националния бюджет на Република България чрез Програма „Околна среда“ 2021–2027

¹ За програмите по цел „Инвестиции за работни места и растеж“, каквато е и ПОС 2021-2027 г., се запазва сума, съответстваща на 50% от участието за 2026 г. и 2027 г. - „сума за гъвкавост“ - която се разпределя окончателно за програмата след приемането на решението на Комисията след междинния преглед.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

г. (ПОС 2021-2027 г.). Основните цели на програмата са свързани с насърчаване адаптирането към изменението на климата и предотвратяване риска от бедствия; подкрепа на достъпа до вода и на устойчивото управление на водите; насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика; и подобряване защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура и намаляване на всички форми на замърсяване. Програмата допринася за изпълнението на тези цели, като инвестира в 5 (пет) направления в сферата на околната среда: Води, Отпадъци, Биологично разнообразие, Риск и изменение на климата и Въздух.

В сектор Води фокусът е към най-значимите нужди с висок приоритет във ВиК отрасъла за постигане на съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води (Директива 91/271/ЕИО) и Директива (ЕС) 2020/2184 за качеството на водите, предназначени за консумация от човека (Директива (ЕС) 2020/2184) чрез финансиране на инфраструктурни мерки за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води, както и изграждане и/или реконструкция на инфраструктура за водоснабдяване. В допълнение Кохезионната политика подпомага мониторинга и оценката на качеството на водите за питейно битово водоснабдяване, както и оценките и анализите, свързани с разработването на Планове за управление на речните басейни по член 13 от Рамковата директива за водите.

По отношение на подкрепата в сектор Отпадъци инвестициите са насочени изцяло към разделно събрани битови отпадъци, с приоритет върху биоразградимите отпадъци. Мерките са свързани с изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци и изграждане на системи/центрове за разделно събиране и подготовка за повторна употреба и поправка на разделно събрани битови отпадъци. Подкрепа се предоставя за подпомагане на държавата за прилагане на различни модели за оптимизиране процесите на управление на битовите отпадъци и повишаване осведомеността на гражданите относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление и кръговата икономика. В допълнение, програмата финансира и мерки за рекултивация на депа и/или осигуряване на безопасност на съществуващи депа без увеличаване на техния капацитет.

Подпомагането в областта на Биологичното разнообразие е свързано приоритетно с инвестиции за подобряване природозащитното състояние на видове (птици, риби, прилепи, влечуги, васкуларни растения и др.) и типове природни местообитания (крайбрежни, скали, дюни, сладководни, храстовидни и др.) в защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000. Като втори приоритет, по отношение на опазването и възстановяването на екосистеми извън Натура 2000 и присъщото им биологичното разнообразие, ще се насърчават усилията за осигуряване условия за опазване на застрашени видове *ex situ* в контролирани от човека условия; създаване на постоянни площадки за наблюдение за осигуряване на данни за параметрите съгласно ICP Forests Manual; работа със заинтересованите страни в рамките на противодействието срещу браконьерството, трафика и незаконната търговия с екземпляри от дивата флора и фауна и др.

Мерките, които се подкрепят във връзка с рисковете от бедствия и изменението на климата, са свързани с превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (фокус върху екологосъобразните мерки); анализи на риска, мониторинг и прилагане на мерки за

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

превенция и защита при неблагоприятни геодинамични процеси – свлачища, срутища, ерозии, абразии; повишаване готовността на населението за адекватна реакция и подобряване устойчивостта чрез осигуряване на наземен капацитет за борба с горските пожари и изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране; разработване на цифрови модели, анализи и прогнози във връзка с климатичните изменения.

На последно, но не по важност, място програмата подкрепя инвестиции за подобряване качеството на атмосферния въздух (КАВ) с цел адресиране на Решение на Съда на Европейския съюз по дело C-488/15 от 5 април 2017 г. за неспазване на нормите за съдържание на FPCH_{10} и неизпълнение на задълженията по Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа. Приоритет са мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление чрез поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво с екологични алтернативи и за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – въвеждане на зони с ниски емисии. Като втори приоритет са обособени мерките за справяне с вторичното разпрашаване чрез изграждане на зелена инфраструктура в градска среда; подобряване мониторинга на качеството на въздуха чрез надграждане на Националната система за наблюдение на КАВ в реално време и Информационната система за докладване на данни; и създаване на Национална мрежа на експерти по качество на атмосферния въздух.

Програмата оказва подкрепа чрез приоритет Техническа помощ и за процесите влияещи върху ефективното изпълнение на програмата посредством прилагане на научени уроци, опит и експертен капацитет чрез укрепване капацитета на (потенциални) бенефициенти и техни партньори, на заинтересованите страни – Комитета за наблюдение на програмата, медии, неправителствения сектор и гражданско общество и не на последно място – служителите на УО.

2. Междинен преглед на изпълнението на програма „Околна среда“ 2021-2027 г.

В изпълнение на чл. 18, пар. 1 от Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика, държавата извършва междинен преглед на всяка програма, която получава подкрепа от ЕФРР, ЕСФ+, Кохезионния фонд и ФСП. Предвид факта, че ПОС 2021-2027 г. се финансира чрез КФ и ЕФРР, за нея се извършва междинен преглед по заложените в Регламента елементи, така както са посочени в раздел I по-горе (някои елементи не са приложими за програма „Околна среда“ 2021-2027 г. поради характера и спецификите на подкрепяните цели и дейности).

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

Оценката на резултатите от междинния преглед се представя на Европейската комисия до 31 март 2025 г., ведно с предложение за окончателно разпределяне на сумата за гъвкавост, посочена в член 86, параграф 1, втора алинея от Регламент (ЕС) 2021/1060. В случай че са набелязани нови предизвикателства на Комисията заедно с оценката се представя и предложение за изменение на програмата, като промените могат да включват разпределението на финансовите ресурси по приоритети; преразгледани или нови целеви стойности на показателите; сумите, които ще бъдат предоставени като принос за програма InvestEU по фонд и категория региони, когато е приложимо.

III. ИНФОРМАЦИЯ ПО ЧЛЕН 18, ПАР. 1 ОТ РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1060

1. Специфични за България препоръки на Съвета (чл. 18, пар. 1, буква а) от Регламент (ЕС) 2021/1060)

През месец ноември 2024 г. са одобрени специфичните за България препоръки за периода 2019-2023 г., отправени като част от европейския семестър. Те се отнасят до широк кръг от области на политиката, като са взети предвид действията, предприети от страната, както и поетите ангажименти.

В специфичните за държавата препоръки на Съвета за 2024 г. (проект), приети през м. ноември 2024 г., се обръща внимание на необходимостта от *„значително ускоряване на изпълнението на програмите на политиката на сближаване... чрез подобряване на функционирането и повишаване на капацитета на публичната администрация, включително на регионално ниво, повишаване на качеството на процедурите за възлагане на обществени поръчки...“* (в рамките на препоръка № 2). Административният капацитет се отбелязва като ключов фактор за цялостното успешно изпълнение на програмата и за управлението и реализиране на проектите по отделните приоритети и от Управляващия орган на програма „Околна среда“ 2021-2027 г. И в този програмен период продължава подкрепата на бенефициентите за изграждане на необходимия капацитет за изпълнение на дейности и справяне с възникнали предизвикателства в рамките на проектния цикъл. Усилията стартират с активна комуникация с потенциалните бенефициенти и бенефициентите със сключени договори, с оглед навременно планиране на подходящи обучителни програми, а оттам фокусират обученията върху процесите от реализацията на проектите, съобразявайки ги със спецификата на съответните проекти.

Управляващият орган продължава да прилага добрите практики от програмен период 2014-2020 г. чрез провеждане на задължителни обучения на конкретните бенефициенти още преди подаване на проектните им предложения за най-често срещаните грешки при провеждане на процедури по възлагане на проектните дейности. Това се прави на ранен етап, предвид въведеното условие за кандидатстване с проектно предложение с

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

обявени поръчки по реда на Закона за обществените поръчки, за да се избегнат дефицити в провеждането на процедурите за избор на изпълнител и да се редуцират последващите рискове на етапа на последващ контрол за законосъобразност (съответно да се намалят рисковете от финансови корекции). Въпреки тези усилия, една от основните причини за налагане на финансови корекции е не неправилното разработване на методиката за оценка на офертите, а последващото ѝ неправилно прилагане. Многократно се разяснява на бенефициентите, които по своята същност са едни и същи в рамките на различните приоритети и/или са били бенефициенти и през програмен период 2014-2020 г., какви грешки следва да се избягват или какви действия не бива да допуска Комисията за оценка на офертите, за да не се нарушава законосъобразността на провежданите поръчки. Въпреки това случаите на неправомерно отстранени оференти или неправомерно неотстранени такива, които после биват класирани на по-предни позиции, остават налични, като в тази връзка продължават усилията в насока повишаване капацитета на бенефициентите по отношение законосъобразната подготовка, обявяване и провеждане на процедури за избор на изпълнители по реда на Законодателството в областта на обществените поръчки.

Не на последно място следва да се посочи, че УО предприема проактивни действия, като надгражда положителните резултати от сключеното през програмен период 2014-2020 г. Споразумение с Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) за оказване на подкрепа за укрепване капацитета на новоконсолидираните ВиК оператори и бенефициентите по приоритети „Отпадъци“ и „Биологично разнообразие“. По този начин, в рамките на новото Споразумение, сключено през м. февруари 2024 г., ЕИБ продължава целенасочено да подпомага повишаването капацитета на бенефициентите по проекти по Приоритет 1 „Води“ на ПОС 2021-2027 г. – ВиК операторите за обособени територии Велико Търново, Габрово, Плевен, София-област, Търговище, Хасково, Добрич, Пловдив, Сливен, Варна, Перник и Бургас. Основната цел е подкрепа за навременно реализиране на стратегическите инвестиционни проекти за изграждане на ВиК инфраструктура, финансирани от програмата. В допълнение Споразумението обхваща и експертна подкрепа, която ЕИБ предоставя за повишаване капацитета на Управляващия орган за ефективното изпълнение и управление на другите приоритети на ПОС с фокус върху Приоритет 2 „Отпадъци“ и Приоритет 3 „Биологично разнообразие“. Не на последно място, екипът на ЕИБ е ангажиран в извършването на цялостен анализ на капацитета на бенефициентите и разработване на нарочна пътна карта за укрепването му при целевите групи на ПОС 2021-2027 г.: потенциални бенефициенти и бенефициенти по програмата. Анализът за идентифициране нуждите на възможно най-ранен етап за потенциалните бенефициенти и бенефициентите със сключени договори за предоставяне на БФП е пряко обвързан с изпълнение на целите на Националната пътна карта за изграждане на административния капацитет на структурите от ЕФСУ. С оглед необходимостта от осигуряване на фокусирана подкрепа за изграждане, надграждане и доразвиване капацитета на потенциалните бенефициенти и бенефициентите с проекти в изпълнение, анализът ще отчита различията на целевите групи съобразно региона/местоположението на инвестицията, вида организация, притежаван предишен опит в изпълнение на проекти в сектор „Околна среда“, вида на проекта, продължителност, резултатност и др. релевантни показатели, свързани с административния капацитет. По този начин всеобхватно се идентифицират евентуални пропуски и се установява видът на необходимата подкрепа и областите, в които да бъдат развити знанията и практическите умения за управление, изпълнение и отчитане на проекти. На база извършените анализи се

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

планира да бъдат разработени отделни пътни карти по съответните приоритети „Води“, „Отпадъци“, и „Биоразнообразие“ за осигуряване на необходимите експертни знания, умения и опит, които да бъдат предоставени под формата на обучителни програми с конкретен план график за провеждане на обученията. Тези програми следва да включват основните дейности при изпълнение и отчитане на проекти – планиране и провеждане на обществени поръчки, работа с модулите на ИСУН, въвеждане на информация за сключени договори за осъществяване на последващ контрол, техническо и финансово управление на проектите, мониторинг на изпълнението на сключените по проектите договори с изпълнители, отчитане на проекти, индикатори, докладване, нередности, конфликт на интереси, др., свързани с цялостното изпълнение и управление на проектите.

Едновременно с това УО продължава да полага целенасочени действия за укрепване на капацитета на бенефициентите с цел практическа насоченост върху подготовката и последващо изпълнение на инфраструктурни проекти. В тази връзка са заложили провеждането на семинари, обмен на опит и добри практики, представяне на новостите и изискванията в екологичното законодателство и съответните отговорности на бенефициентите, включително и да предостави методическа помощ и писмени инструкции относно изискванията за подготовка и изпълнение на проекти.

В изпълнение на националната „Пътна карта за изграждане на административния капацитет на структурите за споделено управление на ЕС в България за програмен период 2021-2027 г.“ Управляващият орган на ПОС предприема действия, които да допринесат за подобряване на системите за управление на хората и организацията и надграждане на капацитета на служителите, като ключов елемент за икономическото развитие и политиката на сближаване и успешното изпълнение на ПОС 2021-2027 г. За целта, е разработена „Стратегия за развитие на административния капацитет на УО за периода 2024-2027 г.“. Стратегията служи за рамка за действие за надграждане и развитие на административния капацитет на ГД ОПОС в периода 2024-2027 г. в подкрепа на ефективното използване на средствата от ЕФСУ при управлението и изпълнението на ПОС 2021-2027 г. и включва следните планове за действие: План за действие с мерки за развитие и оптимизация на структурата и процесите в ГД ОПОС; План за действие с мерки за развитие и управление на човешките ресурси в ГД ОПОС; План за действие с мерки за надграждане на капацитета на ГД ОПОС, с включени области за обучение. За периода до 31 декември 2024 г. дефинираните и реализирани от УО на ПОС 2021-2027 г. тематичните области на обучение обхващат необходимите такива за надграждане на знанията и компетенциите за управление и изпълнение на програмата, за да се отговори на изискванията на ЕС за висока степен на професионална експертиза в процесите по програмиране, оценка, верификация, последващ контрол, управление на техническа помощ на програмата, нередности, определяне на финансови корекции. Участието в обученията позволява на експертите от УО да обогатяват и надграждат своите познания, да се запознават с добри практики, да добиват по-висока увереност при анализирането на информация и внедряването на иновативни решения.

Друга специфична за страната препоръка, която има отношение към програма „Околна среда“ 2021-2027 г. е препоръка № 4 „Намаляване на зависимостта от изкопаеми горива и ускоряване на прехода към чиста енергия... особено чрез преминаване към възобновяема енергия в централното отопление и разполагане на вятърни инсталации. Справяне с енергийната бедност чрез прилагане на целеви мерки за намаляване на дела на

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

населението, което не може да поддържа домовете си достатъчно топли. Насърчаване на внедряването и внедряването на устойчив градски и железопътен транспорт...“. В това отношение програмата има частичен и то основно косвен принос. Програмата не инвестира във възобновяеми енергийни източници, а темата за отоплението на практика получава добавената си стойност чрез подкрепата за политиките за подобряване качеството на атмосферния въздух. Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. финансира постепенно премахване на отоплителните устройства на твърдо гориво (дърва и въглища) за намаляване емисиите на ФПЧ, но фокусът е върху отделните домакинства. Липсата на инвестиции в централно отопление е обусловена от факта, че в много малко градове в България, които попадат в обхвата на Решение на Съда на Европейския съюз по дело C-488/15 от 5 април 2017 г. за неспазване на нормите за съдържание на ФПЧ₁₀ в атмосферния въздух в агломерации и зони на страната и неизпълнението на задълженията по Директива 2008/50/ЕО по отношение на пределно допустимите стойности на прахови частици в атмосферния въздух, има централно отопление. Предвид това, за тези населени места инвестициите в преминаване към възобновяема енергия в централното отопление са нецелесъобразни и/или неоправдани от гледна точка целите по програмата. Въпреки това, като приоритет по отношение на допустимите екологосъобразни отоплителни устройства, с които се подменят печките на дърва и въглища, са изведени термопомпите, което е в унисон с препоръките на Съвета. В допълнение, по отношение на енергийно бедни домакинства, е допустимо при подмяна на отоплителните им устройства на твърдо гориво, същите да се възползват от безвъзмездно инсталиране на фотоволтаична система за собствено потребление, когато избрания алтернативен уред е термопомпа. По този начин се подпомага тази целева група в усилията да поддържат домовете си достатъчно топли в съответствие с отправената от Съвета препоръка. Въпреки косвения принос за нейното адресиране, следва изрично да се подчертае, че целта на програма „Околна среда“ 2021-2027 г. е свързана изцяло с премахване замърсяването на въздуха – постигане на нормите по отношение качеството на атмосферния въздух с основни замърсители (битовото отопление и транспорта, а като трети приоритет – вторичното разпрашаване).

Същевременно в Доклада за България от 2024 г. към Специфичните препоръки се извеждат редица изводи по отношение мястото на България във връзка с компонентите на околната среда и изменението на климата предвид областите на интервенция по програмата и целите на предоставяното финансиране. Например с констатацията, че „Регионалните различия по отношение на БВП на глава от населението остават много високи“ е посочено още, че следва да се обърне внимание на изоставането на трите северни района и необходимостта от ускоряване изпълнението на програмите на политиката на сближаване и укрепването на административния капацитет на всички нива. Комисията посочва, че страната има значителни териториални различия и трябва да се даде приоритет на инвестициите и техническата подкрепа, за да се намери решение за особено слабото развитие в трите северни региона. В тази връзка България на хоризонтално ниво, в тясна комуникация със службите на ЕК, изготви *Концепция за инвестициите от фондовете на Кохезионната политика на ЕС за програмен период 2021–2027 г. в Северна България* (Концепцията за Севера), съгласно която целеви ресурс в размер на до 50% от програмите се насочва към северните региони. По ПОС този ресурс е 44%, без в него да се включва приоритет „Техническа помощ“.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

Следва да се отбележи, че спецификата на програма „Околна среда“ 2021-2027 г. не позволява свободно насочване на целеви ресурс към Северните региони за планиране, доколкото инвестициите са насочени към изпълнение на национални ангажименти в областта на екологичното законодателство. В областта на „водите“ прилагането на регионалния подход „един проект – една обособена територия – един консолидиран ВиК оператор – едно Регионално прединвестиционно проучване“ категорично предефинира териториалния обхват на инвестициите. Същото е валидно и по отношение на приоритет „отпадъци“, предвид законодателните ангажименти на общините за постигане на конкретни цели за управление на отпадъците. Не може да се предпостави приоритет на общините, попадащи в Северна България, тъй като техните нормативни задължения са абсолютно аналогични на задълженията на общините, разположени в Южна България, и в този смисъл не може да се предобуслови или предефинира по-голям размер на инвестициите в конкретен регион от ниво NUTS2. Точна стойност на интервенциите може да се дефинира най-рано на етапа на сключване на договорите за безвъзмездна финансова помощ, тъй като едва тогава ще има яснота за локацията на финансовата подкрепа. Аналогично за „биологичното разнообразие“, където с изключение на конкретните бенефициенти с предефинирани проекти, помощта за които се предоставя не под формата на конкурентен подбор, а чрез директно предоставяне на БФП, не може да бъде предопределена насоченост на инвестициите към северните региони. Това се ограничава от факта, че териториалното разпространение на видовете и местообитанията, предмет на опазване в Северна България, не са с обективно по-висок приоритет от тези, разположени в Южна България. Още повече конкурентният характер на процедурите не позволява да се предопредели целенасочена подкрепа за Севера. Подобна е ситуацията и в сектор „Риск и изменение на климата“ – при високата чувствителност по темата природни бедствия и превенция и намаляване на рисковете от тях, подкрепата не може автоматично да се насочи към предварително определен/и регион/и, без да се направи задълбочен анализ, защо по-малък обем средства се насочват към южните райони на страната, ако в тях обективно е доказан същия или по-висок риск. Още повече в хипотезата, при която се обявяват процедурите по приоритет 4 на програмата – в условията на прилагане на подхода за интегрирани териториални инвестиции „отдолу-нагоре“, в която приоритизацията на операциите се извършва двуфазно (първоначално се избират Концепции за интегрирани териториални инвестиции, а допустимите бенефициенти по проектните предложения със заявено финансиране от ПОС 2021-2027 г. в рамките на одобрените Концепции стават конкретни кандидати в процедура чрез директно предоставяне на БФП по програмата, което отново не позволява поставяне на фокус върху Севера предвид предефинирания им характер). Що се отнася до приоритет „Въздух“ общините-бенефициенти са предефинирани в светлината на наказателната процедура срещу страната, от където ясно се извеждат инвестициите за трите северни региона и по-нататъшна приоритизация или целево насочване на концентриран ресурс в по-голям обем към тях на практика е неприложимо.

Въпреки предизвикателствата са направени индикативни разчети на инвестициите, които ще бъдат фокусирани за Северна България, като прогнозният принос на програмата се изчислява на 665,1 млн. евро (44% от общия бюджет без приоритет Техническа помощ). До момента 202,73 млн. евро от сумите по подписаните договори за БФП са ангажирани за тези региони. За постигане на целта на програмата все още предстои да бъдат договорени 462,37 млн. евро. Проектите в процес на оценка се очаква да допринесат за целта с около

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

271 млн. евро. Така общата сума от договорени проекти и проекти в процес на оценка може да достигне 473,73 млн. евро, оставяйки 191,37 млн. евро до постигане на тази цел. Напредъкът се докладва ежемесечно към службите на Европейската комисия. В допълнение Управляващият орган извършва анализи преди обявяването на всяка отделна процедура чрез конкурентен подбор, за да идентифицира възможности за прилагане на критерии за оценка, които да дават по-висок приоритет на инвестиции в трите северни района. Там където се установят такива, е приложим някой от следните подходи: приоритетно обявяване на процедури, насочени към Северна България; процедури с изпълнение на територията на цялата страна и заделен целеви бюджет за Северна България; подход на „бонус“ точки.

В Доклада по отношение на сектор „околна среда“ се обръща внимание, че е необходимо да се продължат екологичните инвестиции, особено за подобряване на управлението на водите, снабдяването с питейна вода и пречистването на отпадъчните води, както и за осигуряване на ефективно управление на отпадъците и ресурсите. Най-общо се посочва, че *„За България би било от полза да инвестира повече в биоразнообразието и екосистемите, управлението на водите, предотвратяването и контрола на замърсяването и кръговата икономика (включително управление на отпадъците). През периода 2014-2020 г. недостигът на инвестиции в околната среда се оценява на 1,9 милиарда евро годишно. Изчислено е, че разликата леко се увеличава през периода 2021-2027 г. и се доближава до 2 милиарда евро годишно. Остава възможността за увеличаване на финансирането за биоразнообразие и екосистеми (недостиг от 970 милиона евро), управление на водите (436 милиона евро), както и предотвратяване и контрол на замърсяването (411 милиона евро). България също би спечелила от инвестиране в кръгова икономика, подобряване на разделното събиране на отпадъци и отклоняване на отпадъци от депониране и изгаряне (147 милиона евро)“*. Тези теми обаче не просто са застъпени в програма „Околна среда“ 2021-2027 г., те са водещите ѝ приоритети:

По отношение на отпадъчните и питейните води в Доклада се отбелязва, че *„Агломерациите в редица региони продължават да нямат подходяща инфраструктура за събиране, изхвърляне и пречистване на отпадъчни води, докато остарялата инфраструктура за водоснабдяване се отразява негативно както на качеството на водата, така и на нейната ефективност, поради значителни загуби на вода, причинени от течове ... Необходими са по-нататъшни действия, за да се гарантира, че са създадени необходимите условия на място, за да се гарантира, че регионалните ВиК оператори могат да бъдат създадени и ефективно да поемат своите функции в останалите неконсолидирани региони и да се гарантира качествено водоснабдяване и пречистване на градските отпадъчни води“*. Приоритет „Води“ на програмата е с бюджет от близо 715,8 млн. евро, от които 705,5 млн. евро са насочени към инвестициите в пречистване на отпадъчни води и водоснабдяване. Фокусът към момента е изцяло върху агломерациите с над 10 000 екв. ж. за постигане на пълно съответствие с изискванията на чл. 3, чл. 4 и чл. 5 от Директива 91/271/ЕИО, като подкрепата се предоставя чрез прилагане на регионален подход: „един проект – една обособена територия – един консолидиран ВиК оператор – едно Регионално прединвестиционно проучване“. В страната са дефинирани 28 обособени територии, които съвпадат с административните граници на областите от регионално ниво NUTS3 в България. Всяка обособена територия се обслужва от консолидиран ВиК оператор,

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

който предоставя ВиК услугите за всички населени места (включени в отделни агломерации) в областта. Собствеността на ВиК инфраструктурата е общинска или държавна, като кметовете на общините и респективно съответния областен управител участват в т.нар. Асоциации за ВиК (създадени по силата на Закона за водите), които сключват договори с консолидирания ВиК оператор, като му предават тази общинска/държавна ВиК инфраструктура за експлоатация и поддръжка. За всяка отделна обособена територия се разработва едно общо Регионално прединвестиционно проучване (РПИП), в което се прави анализ на ситуацията по отношение съответствие с изискванията на Директивата за пречистване на градските отпадъчни води и на Директивата за питейните води; представят се нуждите за постигането му и се предлагат приоритетни инвестиции както за агломерациите с над 10 000 екв. ж., така и за тези с между 2 000 и 10 000 екв. ж., с изпълнението на които ще се изпълнят нормативните изисквания и заложените стандарти. Въз основа на това РПИП се разработва проектно предложение, в което се включват определените приоритетни обекти, като съответния ВиК оператор се явява бенефициент на помощта. След реализирането на инвестициите, той предава обектите обратно на техните собственици – общините или държавата, които по силата на договора между Асоциацията по ВиК и Оператора му възлагат последващата им експлоатация и поддръжка. През 2021-2027 г. се надграждат усилията от програмен период 2014-2020 г., като фокусът на подкрепа е в агломерациите с над 10 000 екв. ж. на териториите, обслужвани на 7 консолидирани ВиК оператора – Велико Търново, Габрово, Плевен, София-област, Търговище, Хасково и допълнително Добрич (проектът на последния беше предложен за финансиране чрез оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“, но поради неразрешен казус със собствеността на пречиствателната станция на агломерация Албена, не беше одобрен и не беше предоставена безвъзмездна финансова помощ). За тези проекти са насочени 413,12 млн. евро. Едновременно с това се реализира и поетапното изпълнение на ВиК проекти, чието изпълнение е започнало през 2014-2020 г. и същите са фазиращи съгласно раздел 6. „Поетапно изпълнение на определени операции през два програмни периода“ от „Известие на Комисията – Насоки за приключването на оперативните програми, приети за подпомагането по линия на Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и на програмите за трансгранично сътрудничество по линия на Инструмента за предприєдинителна помощ (ИПП II) (2014-2020 г.)“.

По отношение на сектор „отпадъци“ е изведени няколко основни констатации – „неизползван икономически потенциал в темповете на преход на България към кръгова икономика... България също е една от страните с най-лоши показатели по отношение на генерираните отпадъци на глава от населението... Освен това страната все още е една от държавите-членки с най-висок процент на депониране и най-ниска ефективност на рециклиране. Необходими са инвестиции за подобряване на управлението на отпадъците – по-специално за подобряване на разделното събиране на отпадъци – и за насърчаване на възприемането на нови бизнес модели, отдалечаване от линейната икономика“; „България има законово обвързващи национални стандарти за качество на компоста и система за управление на качеството на компоста, произведен от разделно събрани биоотпадъци. Въпреки това степента на компостиране на битовите отпадъци... достига само 2% от всички битови отпадъци. Ниските нива на компостиране се считат за ключови причини за ниските нива на рециклиране на биоотпадъци“ и „Няма значителен напредък по

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

отношение на принципа „замърсителят плаща“, тъй като България продължава да отлага прилагането на по-справедливо изчисляване на таксите за сметосъбиране след приемане на необходимото правно основание. Би било полезно да се приложи на практика това по-справедливо изчисляване на таксите за събиране на отпадъци“. Тези изводи и препоръки не са нови, като някои от тях са в продължение на подобни от докладите за България още от 2019 г. Предвид това те са съобразени в хода на подготовка на ПОС 2021–2027 г., като са отразени в анализите и реалното състояние на сектора и са съобразени при подготовката на Националния план за управление на отпадъците за периода 2021–2028 г., отключващо условие в сектора. Програма „Околна среда“ 2021–2027 г. продължава да надгражда инвестициите за подобряване управлението на отпадъците и насърчаване прехода към кръгова икономика, като фокусът е върху разделното събиране и рециклиране на битови отпадъци, с приоритет на биоразградимите отпадъци (зелени и хранителни от потока битови). Съществена част от бюджета на програмата (300 млн. евро) е насочен към приоритет „Отпадъци“ за подпомагане на общините с идентифицирани потребности за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци. Над 150 млн. евро се насочват в тези инвестиции, а още близо 75 млн. евро са предвидени за изграждане на системи/центрове за разделно събиране и подготовка за повторна употреба и поправка. В изпълнение на заложените цели по програмата до момента са обявени процедури с общ бюджет от малко над 205 млн. евро, две от които са пряко насочени към подпомагане на общините с идентифицирани потребности за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци. През 2025 г. предстои обявяване на процедура за изграждане на системи/центрове за разделно събиране и подготовка за повторна употреба и поправка. УО провежда периодично проучвания с цел идентифициране на конкретни потребности на общините за доизграждане на техните системи за разделно събиране на битовите отпадъци, което ще помогне за целенасочено финансово подпомагане спрямо постигане на целите за управление на отпадъците. Не на последно място следва да се отбележи, че чрез предоставената финансова помощ по сключен договор за предоставяне на БФП с Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) за изпълнение на проект „Модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци от общините в България“ ще се осигури методическа подкрепа на общините за създаване на необходимите условия за преминаване към определяне на размера на таксата за битови отпадъци на принципа „плащаш, колкото генерираш“ (Pay As You Throw – PAYT).

Що се отнася до сектор „биологично разнообразие“ изведените констатации са, че „България има възможност да подобри биоразнообразието и опазването и възстановяването на природата. В края на 2021 г. тя се класира на 3-то място в ЕС по дял на защитена земя, като 35% от нейната земя е защитена. България продължава процеса на идентифициране и разработване на специфични за обекта цели за опазване. През 2023 г. Законът за биологичното разнообразие беше изменен, за да установи нов подход за управление на мрежата Натура 2000. Измененията обаче предвиждат необходимите мерки за опазване да бъдат въведени и да се прилагат в бъдеще. Съгласно тези изменения плановите за управление с мерки за защитените територии трябва да бъдат приети четири години след влизане в сила на разпоредбите – т.е. до октомври 2027 г. Освен това, докато 38% от видовете са докладвани като в благоприятно състояние срещу средно за ЕС от 28%, само 12% от местообитанията са докладвани като в

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

благоприятно състояние в сравнение със средната стойност за ЕС от 15%“. В този аспект следва да се отбележи, че и към момента програма „Околна среда“ 2021-2027 г. поставя най-висок приоритет на инвестициите в мрежата „Натура 2000“ – по-добро управление и постигане на нейните цели. Таргетирана подкрепа е осигурена за ефективната работа и изграждането на капацитет на новосформирани органи за управление екологичната мрежа, което е в подкрепа на реформата, приета с изменението на Закона за биологичното разнообразие – обявена е процедура BG16FFPR002-3.004 с бюджет от близо 2 млн. евро. Основно предизвикателство остава разработването на планове за управление на защитените зони предвид факта, че въпреки заделения за целта ресурс по ПОС 2021-2027 г., същото е в пряка зависимост от установяването на специфични и подробни цели за опазване на защитените зони, разработвани с финансиране от националния бюджет и с предвидено финансиране от инвестиция C5I1 по Плана за възстановяване и устойчивост. Отчитайки натрупаното забавяне в реализирането на последните обаче поставя под риск навременното разработване на планове за управление, което е отчетено като дълготраен процес, предвид спецификите и характера на тази дейност. За да се адресира този риск, се обследват различни опции, включително възможностите за финансиране с европейски средства при споделено управление в рамките на политиката на сближаване на инвестиция C5I1 по Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) със средства по приоритет Биологично разнообразие.

Междувременно се подготвят и обявяват процедури за предоставяне на БФП за подобряване природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания. До момента на разположение на потенциалните кандидати и бенефициентите са над 55 млн. евро, което представлява малко над 40% от бюджета по приоритета. Планирани за 2025 г. са още 52 млн. евро., с което ще бъде обявен 80% от ресурса за сектора. Високата степен обявяване обаче не рефлектира автоматично във висока степен на договаряне и съответно разплащане на средства. Анализите показват, че включените в Националната рамка за приоритетни действия мерки и дейности в чести случаи са изключително трудни за реализиране по обективни причини – най-често срещаният пример е свързан със законодателни ограничения, напр. най-адекватните мерки за подобряване природозащитното състояние на даден тип природно местообитание (от гледна точка на неговите биологични специфики) влиза в практическо противоречие със съществуващата нормативна уредба (напр. в чл. 6, ал. 1, т. 1 на Наредба № 2 от 8 юни 2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване е въведена забрана за издаване на разрешителни за нови зауствания и извършване на нови зауствания на отпадъчни води в зони за защита на водите по чл. 119а, т. 1, 2, 4 и 5 от Закона за водите. В зоните по т. 2 попадат териториите на трите национални парка, които са целеви обекти за изграждане на малки пречиствателни станции в обхвата на мярка 65 от НРПД) или същата не позволява последващо адаптиране на проектните дейности с изменена ситуация на терен, породена от биологията на конкретния целеви вид, предмет на опазване по проекта (ограничения за изменение на действащ АДФП съгл. ЗУСЕФСУ). Подобен род затруднения не могат да бъдат преодоляни в условията на политическа нестабилност, което води до силно незадоволителни резултати по отношение както на договарянето, така и на последващото изпълнение на проектите и респ. усвояването на средства по приоритета. В тази връзка Управляващият орган обследва различни варианти, с които да се компенсират

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

потенциални тесни места при реализацията на инвестициите, включително и алтернативни мерки с принос към целите на програмата.

В Доклада за България за 2024 година, придружаващ препоръка на Съвета относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на България, са представени констатации по отношение уязвимостта на държавата към екстремни климатични явления, като горещи вълни и обилни валежи. *„Уязвимостта на България към наводнения е на средното равнище поради по-интензивните и честите екстремни метеорологични явления“*. Документът прави препратка към Препоръка (ЕС) 2024/621 на Комисията от 18 декември 2023 година относно съответствието на прилаганите от България мерки с целта на Съюза за неутралност по отношение на климата и с гарантирането на напредък по отношение на адаптирането, където относно съответствието на националните мерки с гарантирането на напредък по отношение на адаптирането, България следва *„да отдаде приоритетно значение на съображенията, свързани с устойчивостта спрямо изменението на климата, при използването на подпомагането по линия на програмите на ЕС за финансиране, като например общата селскостопанска политика, финансирането по линия на политиката на сближаване и други приложими фондове на ЕС. Средствата на ЕС следва да се изразходват така, че да се повишава устойчивостта спрямо изменението на климата, но да не се увеличават уязвимостите (т.е. да не се нанасят значителни вреди на адаптирането)“*. В тази връзка преди подаване на програмата за одобрение от службите на Европейската комисия ПОС 2021-2027 г. премина оценка относно съвместимостта на типовете мерки, които ще бъдат финансирани с принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ на екологичните цели по смисъла на чл.17 от Регламент (ЕС) 2020/852. Като продължение на извършената оценка за съответствие с принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ се явява осигуряването на съответствие на етапа на подбор на проектни предложения с изискванията на чл. 73, ал. 2, буква „й“ на Регламент (ЕС) 2021/1060 относно гарантиране на климатична устойчивост на инфраструктурните инвестиции, чиято очаквана продължителност е най-малко 5 години. Управляващият орган на ПОС разработи Методически указания за подготовка на консолидирана документация за доказване на климатична устойчивост (вкл. смекчаване изменението на климата и адаптиране към изменението на климата) на проектите предложения по програма „Околна среда 2021-2027 г.“ като подкрепящ документ, който да улесни потенциалните бенефициенти при кандидатстване по програмата. Съответствието се доказва за всяка една операция, попадаща в приложното поле на чл. 73, ал. 2, буква „й“ на Регламент (ЕС) 2021/1060, която е обект на финансиране със средства от Европейските фондове за споделено управление (ЕФСУ) от страна на потенциалния бенефициент и съответно се проверява от органа, предоставящ финансирането. С методическите указания ПОС направи предварително обследване на обвързаността на подкрепяните чрез програмата мерки с разпоредбите на чл. 73, ал. 2, буква „й“ на Регламент (ЕС) 2021/1060, като идентифицира типовете дейности, за които приложение намират двата етапа смекчаване и адаптиране съгласно Технически насоки за осигуряване на климатичната устойчивост на инфраструктурата през периода 2021-2027 година. Това от своя страна допълнително намали административната тежест за бенефициентите, от една страна подпомогна процеса по подготовка на проектни предложения и от друга тяхната последваща оценка от страна на УО. И в програмен период 2021-2027 г. продължава подкрепата чрез ПОС в посока повишаване на устойчивостта, защитата и превенцията от неблагоприятни и екстремни

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

климатични явления. Приоритетно финансирането е насочено към реализацията на устойчиви природосъобразни решения за защита от наводнения, повишаване на устойчивостта срещу горски пожари чрез повишаване на подготвеността и осведомеността на населението, както и техническия капацитет на държавата, за да реагира адекватно, превенция на неблагоприятни геодинамични процеси. С подкрепата на програмата се цели развиване на устойчивост и готовност чрез цялостно управление и предотвратяване на риска от бедствия, вкл. разширяване и изграждане на системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране. За превенция на рисковете от бедствия и тяхното адресиране се инвестират 225 млн. евро.

В Доклада се отбелязва още и че *„Замърсяването на въздуха остава проблем в България, а доходите оказват влияние върху обема на емисиите, което води до екологични неравенства. Средните нива на замърсяване на въздуха в България са над средните за ЕС..., като всички региони са изложени на критични нива на замърсяване на въздуха“*. Констатацията е в продължение на изводите и препоръките от Докладите от предишни години, като в тази връзка приоритет през 2021-2027 г. се дава върху „чистотата на атмосферния въздух“. 395 млн. евро са насочени към инвестиции в намаляване нивата на ФПЧ, с което от една страна ще се подобри качеството на живот на гражданите, като им се осигури по-чиста околна среда, а от друга – пряко ще се адресира Решението на Съда на Европейския съюз по дело C-488/15 от 5 април 2017 г. за неспазване на нормите за съдържание на ФПЧ₁₀ в атмосферния въздух в агломерации и зони на страната и неизпълнението на задълженията по Директива 2008/50/ЕО по отношение на пределно допустимите стойности на прахови частици в атмосферния въздух. В последните години България работи активно за подобряване на КАВ и отчита напредък за постигане на стандартите на ЕС. По данни от Националната система за мониторинг на качеството на въздуха (Изпълнителна агенция по околна среда) за 2011 г. на територията на 28 общини са регистрирани превишения на средноденонощната норма за ФПЧ₁₀ над допустимия брой. През 2021 г. това се наблюдава на територията на 14 общини. През 2023 г. превишения са регистрирани само в две общини – Пловдив и Монтана. След прилагане на Методиката за определяне на превишенията на пределно допустимите стойности на ФПЧ₁₀, които се дължат на емисии от природни източници – пустинен прах, нарушение на средноденонощната норма през 2023 г. се регистрира само в община Пловдив. По отношение на средногодишната норма през 2011 г. превишения са регистрирани на територията на 23 общини. В периода 2021-2023 г. не са регистрирани превишения на средногодишната норма по този показател. Въпреки положителните тенденции, отчитайки въведените нови стандарти и норми на показателите за чистота на атмосферния въздух, над 395 млн. евро се инвестират в директни мерки за премахване основните източници на замърсители от битовото отопление и транспорта. С финансирането от ОПОС 2007-20213 г. и ОПОС 2014-2020 г. тези средства достигат близо 820 милиона евро, алокирани от МОСВ за подобряване на КАВ. До момента над 22 хил. домакинства са подкрепени чрез подмяна на старите високоемисионни печки на твърдо гориво с нови екологични топлоуреди и в резултат годишно спестените емисии ФПЧ са над 725 т. До края на 2029 г. ще бъдат подменени високоемисионните топлоуреди на над 75 хил. домакинства, което ще спести годишни емисии от над 2 000 т. За надграждане инвестициите, с които се адресира транспортът като източник на замърсяване (подмяната на високоемисионния състав на обществения градски транспорт с екологични превозни средства) се предвижда и подкрепа

за изграждане на Зони с ниски емисии от транспорт в общините, идентифицирани в Националната програма за качество на атмосферния въздух 2018-2024 г. със значителни проблеми с трафика. Допълнително средства са предвидени и за мерки за озеленяване в градска среда с цел адресиране на вторичното разпрашаване.

В заключение, но не на последно място следва да се отбележи още една ключова констатация от Доклада, която има връзка и с реализацията на политиката на сближаване – изпълнението на финансовия пакет по Плана на България за възстановяване и устойчивост, който включва мерки за справяне с редица структурни предизвикателства във взаимодействие с други фондове на ЕС, а именно фондовете на Кохезионната политика чрез споделено управление. Посочено е ясно, че „Изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост на България е изправено пред значителни забавяния и съществени предизвикателства, за които са необходими решителни действия, за да се гарантира успешното изпълнение на всички негови мерки до август 2026 г.“. Държавата отбелязва тези предизвикателства, но отчита външните фактори, които възпрепятстват срочното финализиране на някои от заложените мерки – главно усложнената политическа обстановка в страната от 2021 г. до момента. Честите парламентарни избори и управлението на служебни правителства не позволяват да се установи трайна устойчивост по отношение на някои от взиманите решения за политиките на национално ниво. Предвид факта, че на този етап от изпълнението на Плана за възстановяване и устойчивост по 55% от специфичните за държавата препоръки, насочени към структурните въпроси през 2019-2023 г., е отбелязан поне „известен напредък“, а по 40% от тях е отбелязан „ограничен напредък“, страната търси алтернативи за реализиране на заложените в него дейности. Една от разглежданите опции, която се обследва и активно се комуникира със заинтересованите страни, включително със службите на Европейската комисия, е потенциалът за дофинансиране на стартирали ключови инвестиции (конкретно в сектор „околна среда“) с европейски средства чрез споделено управление в рамките на политиката на сближаване – в частност от програма „Околна среда“ 2021-2027 г.

2. Напредък при изпълнението на интегрираните национални планове в областта на климата и енергетиката, ако е приложимо (чл. 18, пар. 1, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/1060)

Предвид факта, че по програма „Околна среда“ 2021-2027 г. не се подкрепят мерки и дейности, които попадат в обхвата на специфични цели по чл. 3, параграф 1, буква б), точки i) насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове; ii) насърчаване на енергията от възобновяеми източници в съответствие с Директива (ЕС) 2018/2001, включително критериите за устойчивост, посочени в нея; и iii) развиване на интелигентни енергийни системи, мрежи и съхранение извън трансевропейските енергийни мрежи TEN-E от Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно Европейския фонд за регионално развитие и

относно Кохезионния фонд, разглеждане изпълнението на програмата в контекста на изпълнението на Националния план „Енергетика и климат“ е неприложимо.

3. Напредък при прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права (чл. 18, пар. 1, буква в) от Регламент (ЕС) 2021/1060)

Предвид факта, че по програма „Околна среда“ 2021-2027 г. не се подкрепят мерки и дейности, които попадат в обхвата на цел на политиката по чл. 5, параграф 1, буква г) „по-социална и по-приобщаваща Европа чрез реализиране на Европейския стълб на социалните права“ от Регламент (ЕС) 2021/1060, разглеждане изпълнението на програмата в контекста на прилагане принципите на Европейския стълб на социалните права е неприложимо.

4. Социално-икономическо положение на държавата членка, с обръщане на специално внимание на териториалните нужди и отчитане евентуалните негативни финансови, икономически или социални промени (чл. 18, пар. 1, буква г) от Регламент (ЕС) 2021/1060)

Глобалните икономически предизвикателства, свързани с Covid-19 пандемията, войната в Украйна и последвалата енергийна криза в Европа имат силно отражение върху българската икономика и водят до нива на инфлация, които не са наблюдавани в страната след 2008 г. Годишният темп на инфлация започва да се ускорява още от края на 2021 г., като достига най-високата си стойност от 15.6% през септември 2022 г. От четвъртото тримесечие на 2022 г. в страната се наблюдава тенденция на дезинфлация, подкрепена от спадащите цени на енергията на световните пазари. Годишният темп на инфлация се забавя през 2023 г. и продължава тази тенденция през 2024 г., като към месец ноември достига 2% (при годишен темп на инфлация за ноември в ЕС-27 от 2,5%).

Икономиката на България продължава да расте с реален темп по-висок от този на ЕС 27. През 2023 г. БВП на глава от населението в България в стандарт на покупателна способност достига 64% от средното за ЕС-27, прието за база, при ниво от 55% през 2019 г. В същото време регионалните различия продължават да се задълбочават, като през 2022 г. най-развит е Югозападният регион с равнище на БВП на глава от населението в СПС от 97% от средното за ЕС, а най-слабо развит е Северозападният регион в страната - с 40% от средното за ЕС-27. Това неравенство, което е най-ярко изразено в разпределението на доходите, остава най-високото в ЕС, въпреки общото подобрене в България през последните години. Наблюдава се известна положителна тенденция, предвид факта, че българският трудов пазар успешно преодолява предизвикателствата, свързани с пандемията и влошената международна обстановка, като преминава през този период с

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

относително малка загуба на работни места. Заетостта в повечето икономически сектори се възстановява след втората половина на 2020 г. (в резултат от ограниченията на Covid-пандемията), като през периода 2022-2024 г. се наблюдава постоянна тенденция на увеличаване (с основен двигател на нарастване – услугите и строителството. В резултат, през 2023 г. е достигнат и надхвърлен броят на заетите, наблюдаван през 2019 г., последната година преди пандемията.

След бързо възстановяване от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19 и растеж на БВП от 7,8% през 2021 г., през 2022 г. стабилното нарастване на икономиката продължава и достига 4%. С основен принос за растежа са инвестициите и потреблението. В същото време публичните инвестиции са значително нестабилни и се проявява очевидна зависимост от цикъла на усвояване на еврофондове. Събитията през последните години се отразиха на по-късното стартиране на програмите за програмен период 2021-2027 г. и поставиха редица нови трудности пред тях. Пандемията от Covid-19, последвана от войната в Украйна и енергийната криза в Европа се отразяват на доставките и водят до резки промени в предлагането и цените на основни суровини и материали. Това води до влошаване на условията за финансиране, забавяне на икономическата активност в глобален план, драстично покачване на цените на материалите, както и неравномерно възстановяване на доставките. Като малка и отворена икономика, страната ни е изложена на негативните влияния и ефекти от влошената външно-политическа и икономическа среда, както и тази на основните ни търговски партньори. Тъй като политиката на сближаване има голямо отражение върху икономиката на ЕС и в частност на България, а ефектът от инвестициите се натрупва в дългосрочен план, страната ни полага усилия за наваксване на забавянето и използване в максимална степен на европейското финансиране. Финансираните от ЕС инвестиции продължават да стимулират икономическия растеж. Нарастването на публичните инвестиции показва ясно връзката между европейските програми и напредъка на страната в социално-икономическо отношение. Тази тенденция е валидна и за програма „Околна среда“ 2021-2027 г.

След присъединяването към ЕС България увеличава разходите си за опазване на околната среда и постига подобрене в своите екологични показатели, но все още остават редица предизвикателства. Осигуряването на адекватна екологична инфраструктура е съществен фактор за подобряване качеството на живот и защитата на човешкото здраве. Следва да се отбележи и приносът на инвестициите от програмата по отношение създаването на работни места, още повече в условията на кризи в глобален мащаб, които рефлектират върху икономиката не само на страната, но и на целия Европейски съюз (ЕС). Значимите инфраструктурни инвестиции осигуряват възможност за допълнителен икономически тласък при адресиране на трудностите в резултат от кризите през последните години по отношение преодоляване на безработицата, генериране на БВП и не на последно място – осигуряване на възможности за дейности, които да се изпълняват от страна на бизнеса.

Следва да се отбележи, че въпреки спецификата на ПОС 2021-2027 г., която не позволява свободно насочване на целеви ресурс към Северните региони за планиране, доколкото инвестициите са насочени към изпълнение на национални ангажименти в областта на екологичното законодателство, индикативните разчети на инвестициите с фокус върху Северна България показват прогнозен принос на програмата от 665,1 млн. евро

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

(44% от общия бюджет без приоритет Техническа помощ). Управляващият орган извършва анализи преди обявяването на всяка отделна процедура чрез конкурентен подбор, за да идентифицира възможности за прилагане на критерии за оценка, които да дават по-висок приоритет на инвестиции в трите северни региона.

5. Основни резултати от съответните оценки (чл. 18, пар. 1, буква д) от Регламент (ЕС) 2021/1060)

В изпълнение на чл. 44, пар. 5 от Регламент (ЕС) 2021/1060 за програма „Околна среда“ 2021-2027 г. е изготвен план за извършване на оценки, като същият е одобрен на второто заседание на Комитета за наблюдение на програмата, проведено на 17.03.2023 г. Основната цел на Плана е да се подобри качеството на разработване и изпълнение на програмата, като се планират и изпълняват оценки въз основа на един или няколко от следните критерии: ефективност, ефикасност, относимост, съгласуваност и добавена стойност от Съюза.

Специфичните цели на плана за оценка са да се подобри качеството на оценките посредством подходящо планиране, вкл. чрез идентифициране и събиране на необходимите за оценката данни; да се улесни управлението на програмата и вземането на решения по отношение на политиките на базата на резултатите от проведени оценки; да послужи като рамка за планиране на оценки на въздействието; да осигури активното ангажиране на заинтересованите страни в процеса на оценка и да спомогне за повишаване информираността и установяване на активен диалог и взаимодействие между всички партньори във връзка с резултатите от оценката; да гарантира извличане на максимални ползи от оценките на база провеждането им в точния период, съобразно етапите на обявяване и изпълнение на отделните процедури и на програмата като цяло; да планира финансирането, необходимо за провеждането на оценки. Планът определя индикативния брой на оценките през програмния период по ПОС 2021-2027 г., тематичния обхват и основните въпроси на оценка, приложимите методи за оценка, вътрешната организация на процеса на оценка в УО и външната координация с партньорите и заинтересованите страни по ПОС 2021-2027 г., времевата рамка и ресурсната обезпеченост на оценката с необходимите финансови и човешки ресурси, планираните мерки за повишаване капацитета на експертите в УО, ангажирани с оценката, и действията по осигуряване на публичност и оповестяване резултатите от оценката.

Документът съдържа индикативен списък на планираните оценки, който е в съответствие с изискванията на европейското законодателство, вкл. и изискването през програмния период УО да прави оценка, с която да се оцени приносът на подкрепата от ЕФСУ за постигането на целите по всеки приоритет. Планираните оценки са:

- Междинен преглед и оценка на резултатите от междинния преглед по чл. 18 от Общия регламент.

- ПОС 2021-2027 г. оценка на въздействието и принос на фондовете на Съюза, изпълнявани при споделено управление за постигане на конкретните цели на програмата.
- Анализ и оценка на добавената стойност на финансирането от ЕФРР и КФ в рамките на един приоритет – Приоритет 1 “Води” и Приоритет 5 “Въздух”.
- Оценка на уместността на подхода ИТИ за изпълнение на мерки в областта на околната среда и изменението на климата.
- Тематична оценка въз основа на резултатите от междинния преглед в рамките на един приоритет.

Обществената поръчка за избор на изпълнител по ЗОП за извършване на оценки на ПОС 2021-2027 г. е приключила след многократно обжалване на издадените от Възложителя решения за избор на изпълнител. Предстои сключване на договор със същия.

Напредъкът при извършването на оценките, обобщенията на оценките и евентуалните последващи действия по констатациите от тях, ще бъдат представяни на членовете на Комитета за наблюдение, както и на службите на ЕК, веднага щом същите бъдат на разположение на Управляващия орган на програмата.

6. Напредък при постигането на междинните цели, като се отчитат основните трудности, възникнали при изпълнението на програмата (чл. 18, пар. 1, буква е) от Регламент (ЕС) 2021/1060)

В изпълнение на чл. 16 от Регламент (ЕС) 2021/1060 Управляващият орган на ПОС 2021-2027 г. разработи рамка за качество на изпълнението, за да даде възможност за мониторинг, докладване и оценка на качеството на изпълнението на програмата по времето на изпълнението ѝ и за да допринесе за измерването на общите резултати на фондовете. Както е посочено в цитираната разпоредба, в рамката за качество на изпълнението са включени показатели за краен продукт и за резултат, свързани със специфичните цели, които се подкрепят от програмата. За показателите за краен продукт, там където е приложимо съобразно указанията на „Работен документ на службите на Комисията – Изпълнение, мониторинг и оценка на Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд и Фонда за справедлив преход през 2021-2027 г.“, са заложили междинни цели, които да бъдат постигнати до края на 2024 г. Съответно за всички показатели – и за краен продукт, и за резултат, са заложили целеви стойности, които да бъдат постигнати до края на 2029 г.

Междинните и целевите стойности са определени на база Методика за определяне на рамката за качество на изпълнението (по чл. 17 от Регламент (ЕС) 2021/1060), разработени за всеки отделен приоритет, които са представени на Европейската комисия

ведно с програмата, когато същата е изпратена официално за одобрение чрез SFC2021 през есента на 2022 г.

ПРИОРИТЕТ 1 „Води“

Приоритетът се изпълнява в рамките на специфична цел 2.5. Подкрепа на достъпа до вода и на устойчивото управление на водите. Финансовият ресурс по приоритета е насочен основно към изграждане на ВиК инфраструктура за постигане на съответствие със законодателните изисквания за отвеждане и пречистване по Директива 91/271/ЕИО, което е в съответствие с Националния инвестиционен план за ВиК (НИПВИК). Инвестиционният план е отключващо условие за средствата от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд+ и Кохезионния фонд за програмен период 2021-2027 г. (съгл. разпоредбите на чл. 15 от Регламент (ЕС) 2021/1060), допринасящи за подобряване на състоянието на водите и за постигане на целите на Рамковата директива за водите (РДВ).

В програмата е заложено постигнатите резултати да се измерват с показател за краен продукт RCO32 „Нов или подобрен капацитет за пречистване на отпадъчни води“ и два показателя за резултат – RCR41 „Жители, свързани към подобро обществено водоснабдяване“ и RCR42 „Жители, свързани към поне вторично пречистване на отпадъчни води“, така както същите са заложиени в Регламент (ЕС) 2021/1058. Предвидени са няколко типа допустими дейности, като две от тях са с пряк принос към програмните показатели – инфраструктурни мерки за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води с принос за постигане на съответствие с Директива 91/271/ЕИО, в т.ч. за проекти, чието изпълнение е стартирало в периода 2014-2020 г.; и инфраструктурни мерки за водоснабдяване във връзка с Директива 98/83/ЕО [Директива (ЕС) 2020/2184] с принос към намаляване на загубите на вода по водопреносната мрежа и подобряване качеството на питейната вода, в т.ч. за проекти, чието изпълнение е стартирало в периода 2014-2020 г. Двете дейности се обективират в две процедури за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по смисъла на чл. 25, ал. 1, т. 2 от Закона за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление (ЗУСЕФСУ), а именно:

1. BG16FFPR002-1.001 Втора фаза на ВиК проекти, чието изпълнение е започнало през периода 2014-2020 г. (по реда на чл. 118а от Регламент (ЕС) 2021/1060);
2. BG16FFPR002-1.002 - Изграждане на ВиК инфраструктура за 7 ВиК оператора

Предвидено е при изпълнението на инвестициите да се прилага регионалният принцип за подпомагане на ВиК отрасли – един проект за всички агломерации над 10 000 екв. ж., идентифицирани като приоритетни за постигане съответствие с Директива 91/271/ЕИО в едно Регионално предпроектно проучване за консолидирана територия, обслужвана от един ВиК оператор, които инвестиции са включени в едно проектно предложение.

За заложената междинна цел за 2024 г. по показател RCO32 от 88 900 екв. ж. е предвиден принос единствено от дейностите, планирани за поетапно изпълнение на ВиК проектите на петте оператора – ВиК Перник, ВиК Пловдив, ВиК Варна, ВиК Сливен и ВиК Бургас. Същевременно, по отношение на проектите на новоконсолидираните ВиК оператори (7те оператора с регионални прединвестиционни проучвания (РПИП),

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

разработени с подкрепата на оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“ и ВиК Добрич), същите не са отчетени при остойностяването на междинната цел за 2024 г. поради генерираното забавяне в разработването на РПИП и обективната невъзможност по тези проекти да стартират работи на терен, които да бъдат финализирани и отчетени през 2024 г. Съответно при програмирането на ПОС 2021-2027 г. в Методиката за определяне на рамката за качество на изпълнението за приоритет „Води“ е посочено, че междинната стойност на индикатора ще се постигне с реализацията на два обекта от „Интегриран воден проект за област Бургас – фаза 2“. Предварителните прогнози бяха, че до края на 2024 г. ще бъдат завършени дейностите по ПСОВ Бяла-Обзор (40 000 екв. ж.) и ПСОВ Меден рудник (48 900 екв. ж.). Очакванията за реализацията на проекта на ВиК Перник към етапа на програмиране бяха, че интервенциите по пречиствателната станция ще бъдат финализирани още в първия етап на проекта и в този смисъл същите не са взети предвид при прогнозирането на междинната стойност на показателя. Етап 2ри на всеки от останалите 3 проекта (на ВиК Пловдив, ВиК Варна и ВиК Сливен) не включват инвестиции в нов или подобрен капацитет за пречистване на отпадъчни води.

По отношение на ПСОВ Меден рудник интервенциите са финализирани преждевременно още в рамките на етап I от проекта. Предвид изискването операцията да „има два етапа, които могат да бъдат установени от финансова гледна точка“, но при липсата на изрично условие в Регламента за наличие и на технологична обособеност на отделните етапи, в рамките на етап II останаха инвестициите по ПСОВ Бяла-Обзор, ПСОВ Карнобат и ПСОВ Бургас. По отношение на ПСОВ Карнобат и ПСОВ Бургас, работите на терен са стартирали след приключване етапа на проектиране в условията на Жълт FIDIC. Същите обективно не могат да бъдат финализирани до края на 2024 г., предвид характера на строително монтажните дейности. Инвестициите по ПСОВ Бяла-Обзор предвиждат реконструкция на пречиствателната станция за изграждане на съоръжения за стабилизиране на утайките. Дейностите са финализирани с акт Образец № 15 от дата 25.11.2024 г., като е отчетена заложената целева стойност за този обект, а именно 40 000 екв. ж., което има принос за постигане междинната цел на показател RCO32 „Нов или подобрен капацитет за пречистване на отпадъчни води“. Инвестициите в останалите две пречиствателни станции не са реализирани в рамките на отчетния период. Що се отнася до инвестициите в ПСОВ Батановци по проект „Изграждане на ВиК инфраструктура на обособената територия обслужвана от „Водоснабдяване и канализация“ ООД, гр. Перник - фаза 2“, същите са финализирани с акт Образец № 15 от дата 27.09.2024 г. С това се отчита подобрен капацитет за пречистване на отпадъчни води на стойност от 67 216 екв. ж.

С реализацията на двете пречиствателни станции, постигнатият „нов или подобрен капацитет за пречистване на отпадъчни води“ е 107 216 екв. ж., което е с 19% повече от първоначално заложената междинна стойност (2024 г.) по показател RCO32.

За да се отчете изпълнението и на етап 2 от проектите с поетапно изпълнение, се разглеждат и целевите стойности на този показател от проектите на ВиК операторите с подписани административни договори за безвъзмездна финансова помощ за реализация на втория им етап. Към момента в Методиката по за определяне на рамката за качество на изпълнението (по чл. 17 от Регламент (ЕС) 2021/1060 за приоритет 1 „Води“ на ПОС 2021-2027 г. целевата стойност към 2029 г. е определена на 340 000 екв. ж. съгласно Националния инвестиционен план и Доклада за България 2020 по чл. 17 от ДПГОВ. Това съответства на

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

8те агломерации в консолидираните области на ВиК операторите с разработени РПИП от 2014-2020 г. (ВиК операторите + Столична община), в които са планирани инвестиции за изграждане на ПСОВ или значителни подобрения в пречистването на отпадъчните води – Велико Търново 114 188 екв. ж. (обособена територия В. Търново), Плевен 111 507 екв. ж. и Левски 11 320 екв. ж. (обособена територия Плевен), Ихтиман 12 812 е. ж. и Елин Пелин 10 474 екв. ж. (обособена територия София-област), Търговище 37 885 екв. ж. и Попово 19 924 екв. ж. (обособена територия Търговище) и Харманли 22 749 екв. ж. (обособена територия Хасково). Общият капацитет е 340 859 екв. ж., закръглен на 340 000 екв. ж. (целева стойност към 2029 г. по показател RCO32), разпределен между ЕФРР (Велико Търново, Плевен, Левски, Търговище, Попово и Харманли – 317 000) и КФ (Ихтиман и Елин Пелин – 23 000 – в обособената територия на Столична община). При обявяването на процедурата, съобразявайки ресурса по приоритета в светлината на всички планирани за подкрепа мерки, като допустими за финансиране чрез ЕФРР (за по-слабо развитите региони) са определени проектите на ВиК Йовковци (Велико Търново), ВиК Габрово, ВиК Търговище, ВиК Хасково и ВиК Добрич, а чрез Кохезионен фонд – на ВиК София-област и ВиК Плевен. Заложените в проектните предложения стойности по този показател са както следва:

ВиК Йовковци (Велико Търново) – 120 318 екв. ж.

ВиК Габрово – неприложимо

ВиК Търговище – 49 775 екв. ж.

ВиК Хасково – 19 584 екв. ж.

ВиК Добрич – 42 643 екв. ж.

ВиК София-област – 51 008 екв. ж.

ВиК Плевен – няма предвидени инвестиции в ПСОВ

Едновременно с това, въпреки че междинната стойност на показател RCO32 се изпълнява с отклонение от 19% **над** заложеното по програмата, в раздел IV.3. по-долу се предлага изменение в целевата стойност на този показател (2029 г.), което да отразява и реализацията на проектите, предмет на поетапно изпълнение през програмни периоди 2014-2020 г. и 2021-2027 г. Следва да се отчете фактът, че с акта на тяхното фазиране държавата членка поема ангажимент вторият и окончателен етап да бъде завършен през програмния период 2021-2027 г.

На практика към момента проектите от процедура BG16FFPR002-1.002 „Изграждане на ВиК инфраструктура за 7 ВиК оператора“ не са отчетени при планирането на междинната стойност на показателя, а единствено при целевата, тъй като, както е посочено и в Методиката, финализирането на Регионалните прединвестиционни проучвания на 7те конкретни бенефициента (във втората половина на 2023 г.) предпостави обявяването да се реализира едва в средата на 2024 г. Предвид това, при изменение на програма „Околна среда“ 2021-2027 г. ще бъде предложено да се актуализират целевите стойности (2029 г.) на показателите за краен продукт и за резултат, за да бъдат отчетени в тях както проектите, обект на поетапно изпълнение, така и проектите на 7те ВиК оператора. В допълнение ще

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

бъде представено изменение в целевите стойности, с което да се отчетат и другите проекти, които се предлагат за подкрепа чрез ПОС 2021-2027 г.

ПРИОРИТЕТ 2 „ОТПАДЪЦИ“

Приоритетът се изпълнява в рамките на две специфични цели – 2.6. „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“ и 2.7 „Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване“.

По отношение на СЦ 2.6. фокусът на подкрепа е върху подпомагането на общините от регионални сдружения за управление на отпадъците (РСУО) с нужда от доизграждане/надграждане на системите за разделно събиране на битови отпадъци (специално биоразградимите), както и за рециклиране на отпадъци и за подготовка за повторна употреба. Чрез изпълнение на мерките общините, чиито потребности са идентифицирани в Националния план за управление на отпадъците 2021-2028 г. (НПУО 021-2028 г.), се подпомагат за постигане на нормативно установените цели на регионално ниво до 2030 г. Националният план е отключващо условие за средствата от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд+ и Кохезионния фонд за програмен период 2021-2027 г. (съгл. разпоредбите на чл. 15 от Регламент (ЕС) 2021/1060).

В програмата е заложено постигнатите резултати по специфична цел 2.6 да се измерват с два показателя за краен продукт – RCO34 „Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци“ и RCO107 „Инвестиции в съоръжения за разделно събиране на отпадъци“ и два показателя за резултат – RCR 103 „Отпадъци, събрани разделно“ и RCR 47 „Рециклирани отпадъци“, така както същите са заложи в Регламент (ЕС) 2021/1058. Предвидени са няколко вида допустими мерки, като за постигане на програмните индикатори основният принос е от мерките за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци за РСУО съгласно Приложение № 8 на НПУО 2021-2028 г. Планираният финансов ресурс е в размер на 172,53 евро и е насочен към 238 общини от 48 РСУО. Първоначално беше предвидено през 2023 г. да бъде обявена една процедура за директно предоставяне на безвъзмездни финансови средства за всички допустими общини. Този подход беше променен поради три основни причини:

- В хода на проучването и подготовката на условията за кандидатстване, обаче, се наложиха допълнителни консултации по обхвата на допустимите дейности с цел по-точно адресиране на финансирането спрямо потребностите и степента на изграждане на системите за управление на битовите отпадъци на общините, в т.ч. и за разделното събиране и рециклиране на биоразградимите отпадъци.

- В допълнение, през 2023 г. беше отправено нарочно запитване към службите на Европейската комисия дали би имало риск от нарушаване на разпоредбите на чл. 71, параграф, буква в) от Регламент 1303/2013 г. за общини – бенефициенти по тези мерки, които са били бенефициенти по ОПОС 2014-2020 г. и са получили средства за изграждане на инсталации за предварително третиране на смесения битов отпадък. Отговорът на ЕК е, че преценката следва да се извърши на проектна база, съобразявайки условията, заложи от Управляващия орган както за проектите от 2014-2020 г., така и към тези от 2021-2027 г.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

- На последно място, но не по важност, следва да се отбележи влиянието на политическия фактор в страната – парламентарни избори през м. април 2023 г. и местни избори в края на м. октомври 2023 г. с втори тур през м. ноември 2023 г. (основните бенефициенти по мерките по приоритет „Отпадъци“ на програмата са общини).

Предвид тези обстоятелства, в началото на 2024 г. е взето решение по целесъобразност вместо една процедура да бъдат обявени отделни процедури, адресирани към конкретните потребности на съответните групи общини за изпълнение на мерките, насочени към разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци. През 2024 г. са обявени две от процедурите за директно предоставяне на БФП:

1. BG16FFPR002-2.003 „Мерки за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци“ с бюджет от 54,72 млн. евро и бенефициенти 94 общини от 21 РСУО, които не са получили средства от ОПОС 2014-2020 г. за изграждане на инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци;
2. BG16FFPR002-2.004 „Мерки за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци-втора“ с бюджет от 74,5 млн. евро и бенефициенти 78 общини от 14 РСУО, които също не са получили средства от ОПОС 2014-2020 г. за изграждане на инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци, но експлоатират инсталации за компостиране, изградени по ОПОС 2007-2013 г. и имат потребности за тяхното надграждане.

Всички процедури за финансиране по допустимите по приоритет „Отпадъци“ за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци са с принос към постигане на заложените стойности на индикатори/показатели по специфичната цел. Въпреки това, в срока за кандидатстване (7 октомври 2024 г.) по първата процедура BG16FFPR002-2.003 са подадени само 15 проектни предложения от 35 общини в размер на 21,7 млн. евро БФП. Проектните предложения са в процес на оценка, срокът за която е 6 месеца, т.е. най-късно до 7 април 2025 г. Към 31.12.2024 г. няма сключени АДБФП. Срокът за кандидатстване по процедура BG16FFPR002-2.004 изтече на 5 януари 2025 г., като са подадени 18 проектни предложения, които са в оценка.

Заложените в програмата междинни целеви стойности на показателите за 2024 г., са както следва: по показател RCO 34 Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци – 16 500 т/год. и по показател RCO 107 Инвестиции в съоръжения за разделно събиране на отпадъци – 1 000 000 евро. Към 31.12.2024 г. няма завършени проекти с реален принос за постигането на междинните стойности на показателите за краен продукт. Следва да се отчете обаче, че в подадените проектни предложения по първата процедура са заложили показатели, чиито целеви стойности съответстват на тези по програмата: по показател RCO 34 – 52 000 т/год., по показател RCO 107 – 4,7 млн. евро, т.е. при положителна оценка и сключване на договори за БФП за тези проекти, изпълнението им е с пряк принос за постигане на целевите стойности на показателите към 2029 г. При одобрение и подписване всички подадени проекти по втората процедура същите са с принос както следва – по показател RCO 34 – 94 700 т/год., по показател RCO 107 – 52 210 118,50 млн. евро.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

Принос към изпълнение на целевите стойности на показателите се очаква и от изпълнението на други две допустими по приоритет „Отпадъци“ мерки: едната за изграждане на системи/центрове за разделно събиране и подготовка за повторна употреба и поправка с индикативен бюджет 74,12 млн. евро, и втората – за рециклиране на отпадъци (допустимо в комбинация с разделно събиране и предварително третиране на разделно събрани отпадъци) чрез предоставяне на финансови инструменти. По отношение на разделното събиране и подготовка за повторна употреба и поправка, на този етап се планира предоставянето на средствата да е чрез една процедура, която да бъде обявена през втората половина на 2025 г. Към момента продължават консултациите и проучванията за правната рамка и определянето на обхвата на допустимите дейности и подходящия вид на процедурата. Първоначалната визия е средствата за изграждане на центрове и системите за разделно събиране да бъдат предоставени на общините с цел разделно събиране на потоци отпадъци от бита, в т.ч. на едрогабаритни отпадъци, както и предоставяне на възможност за извършване на поправка и подготовка за повторна употреба. Проучват се възможностите на територията на центрове допълнително да се поставят контейнери за масово разпространени отпадъци (с изключение на излезли от употреба гуми). Също така УО на ПОС 2021-2027 г. възложи на екип на ЕИБ да разработи проучване за добри практики от централна и източна Европа за центрове за разделно събиране и подготовка за повторна употреба и тяхната приложимост в България. Представена е информация за проучените центрове, в т.ч. по отношение на видовете отпадъци, които се третират, схемите за събиране на отпадъците, обслужвано население, какво оборудване се ползва, вкл. контейнери, камиони, какви технологии за третиране се ползват, как е финансирано изграждането и експлоатацията на тези центрове, каква е нормативната уредба в съответната страна за тези центрове, правата и задълженията за изграждането им. В светлината на представените проучвания, УО инициира консултации с ресорната дирекция УООП на Министерството за планиране предоставянето на подкрепата за тези мерки, в т.ч. и обхвата на допустимите дейности. Същевременно за подкрепа на мерките за рециклиране на отпадъците (в комбинация с разделно събиране и предварително третиране на разделно събрани отпадъци), допустими с планирано финансиране единствено с финансови инструменти, на 17.12.2024 г. е сключено финансово споразумение между МОСВ и ФМФИБ. Двата типа планирани мерки също имат пряк принос към целевите стойности на двата показателя за краен продукт.

На 04.07.2023 г. е обявена и процедура BG16FFPR002-2.001 „Модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци от общините в България“ с конкретен бенефициент Националното сдружение на общините в Република България, като административният договор е подписан на 08.04.2024 г. и проектът е в изпълнение. С него ще се осигури методическа подкрепа на общините за създаване на необходимите условия за преминаване към определяне на размера на таксата за битови отпадъци на принципа Pay As You Throw (PAYT). Въпреки че проектът няма пряк принос към двата цитирани показателя, българските общини ще бъдат подпомогнати при въвеждането на таксата за битови отпадъци с водеща основа количеството битови отпадъци, което ще стимулира гражданите за разделно събиране на битовите отпадъци.

Втората специфична цел по приоритет „Отпадъци“ е 2.7 „Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване“. Финансовият ресурс в размер на 44,82 млн. евро е за изпълнение на допустими мерки за рекултивация на депа и/или осигуряване на безопасност на съществуващи депа без увеличаване на техния капацитет. Мерките са предвидени за осигуряване на допълващо финансиране за регионални депа депа/клетки от депа за битови отпадъци, отговарящи на нормативните изисквания, само за техническата рекултивация. Постигнатите резултати по специфичната цел се измерват с показател за краен продукт RCO 38 „Площ на рехабилитираната земя, за която се отпуска подкрепа“ и показател за резултат RCR 52 „Рехабилитирана земя, използвана за зелени площи, социално жилищно настаняване, стопанско или друго ползване“, така както същите са заложиени в Регламент (ЕС) 2021/1058. Целият бюджет е обявен в рамките на две процедури за директно предоставяне на БФП :

1. BG16FFPR002-2.002 „Рекултивация на регионални депа / клетки на регионални депа за битови отпадъци“ с допустими бенефициенти – общини с преустановена експлоатация на регионални депа или клетки на регионални депа до 15.04.2024 г.
2. BG16FFPR002-2.005 „Рекултивация на регионални депа / клетки на регионални депа за битови отпадъци - втора“ с допустими бенефициенти – общини с преустановена експлоатация на регионални депа или клетки на регионални депа до 15.04.2027 г. Процедурата е обявена с четири срока за подаване на проектни предложения – 31.10.2024 г., 15.04.2025 г., 15.04.2026 г., 15.04.2027 г.

По първата процедура са сключени 10 АДБФП общо за 11,08 млн. евро. В одобрените проекти са заложиени и двата програмни показателя, като по RCO38 стойността по одобрените проекти в изпълнение е 29,22 ха. Показателят няма заложиена междинна цел за 2024 г., но със сключени до момента договори се покриват 36,2% от заложиената целева стойност за 2029 г. Останалият принос се очаква от проектите по втората процедура, по която все още има отворени 3 срока за кандидатстване.

ПРИОРИТЕТ 3 „БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ“

Приоритет 3 „Биологично разнообразие“ се изпълнява в рамките на Специфична цел „Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване“. Основните мерки са насочени към изпълнение на целите на Националната рамка за приоритетни действия за „Натура 2000“ (НРПД) по две основни направления: 1) подкрепа за по-ефективното управление на мрежата, чрез осигуряване на капацитета на новосъздадените органи за управление на защитените зони, разработване на планови документи и др.; 2) подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания (вкл. птици, риби, прилепи, влечуги, васкуларни растения, както и типове природни местообитания – крайбрежни, скали, дюни, сладководни, храстовидни и др.), предмет на опазване в мрежата Натура 2000, чрез изпълнение на преки консервационни дейности на терен. В допълнение са допустими и мерки от други стратегически и планови документи, като Национална стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020-2024 г., мерки от планове за управление на

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

защитени територии и планове за действие за видове, с цел опазване/възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие извън Натура 2000, като осигуряване на условия за опазване на застрашени видове *ex situ*, чрез отглеждане на екземпляри в съответните обекти, както и съхранение на генетичен материал в контролирани от човека условия.

В програмата е заложено постигнатите резултати да се измерват със следните показатели за краен продукт - RCO37 „Площ на защитените зони по „Натура 2000“, обхванати от мерки за опазване и възстановяване“ и Специфичен за програмата индикатор 3.4 Инвестиции за подкрепа на мерки извън Натура 2000. Предвидени са и три специфични за програмата показателя за резултат както следва:

1. Специфичен за програмата индикатор 3.1 Местообитания с подобрен природозащитен статус (или с тенденция за подобряване);
2. Специфичен за програмата индикатор 3.2 Видове с подобрен природозащитен статус (или с тенденция за подобряване);
3. Специфичен за програмата индикатор 3.3 Подкрепена инфраструктура за опазване *ex situ*.

Заложената междинна цел за 2024 г. по първия показател за краен продукт - RCO37 „Площ на защитените зони по „Натура 2000“, обхванати от мерки за опазване и възстановяване“ е 800 хектара, като е планирано същата да бъде постигната, чрез изпълнението на мерки 54 и 61 от НРПД. Съгласно рамката, мярка 54 следва да се приложи на площ от 500 хектара, а мярка 61 на площ от 400 хектара. В тази връзка първите обявени процедури по програмата са:

1. BG16FFPR002-3.001 - Изпълнение на мерки 54, 55 и 56 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000
2. BG16FFPR002-3.002 - Изпълнение на мерки 28 и 61 от Националната рамка за приоритетни действия за НАТУРА 2000

Процедурите имат очакван принос и за постигане на целевата стойност на Специфичен за програмата индикатор 3.1.

По процедура BG16FFPR002-3.001 е сключен договор с община Шабла на обща стойност 631 077.95 лв. и целева площ от 134,12 ха.

По процедура BG16FFPR002-3.002 не е постъпило проектно предложение с необходимото качество, поради което е обявена процедура BG16FFPR002-3.015 - Изпълнение на мерки 28 и 61 от Националната рамка за приоритетни действия за НАТУРА 2000 – 2, но отново липсва положителен резултат от извършената оценка и няма сключен договор за изпълнение на мярка 61 от НРПД.

В тази връзка, междинната цел за 2024 г. по показателя за краен продукт – RCO37 „Площ на защитените зони по „Натура 2000“, обхванати от мерки за опазване и възстановяване“, няма да бъде достигната. Показателят обаче се включва във всички процедури по приоритета, като отчитането му по останалите процедури (*които не са*

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

свързани с посочените по-горе мерки – 28, 61, 54, 55 и 56 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000, за целите на междинната цел за 2024 г.), се предвижда да се извършва ръчно извън класификацията на докладването като „Implemented/Selected“². По този начин едновременно ще се отчете приносът на всички интервенции към показателите по приоритета, без да се допусне двойно докладване на същите. Предвид посочената логика на отчитане, с висока степен на увереност може да се приеме, че въпреки неизпълнението на междинната цел към 2024 г., целевата стойност на показателя (2029 г.) ще бъде постигната.

Заложената междинна цел за 2024 г. по втория показател за краен продукт – специфичен за програмата индикатор 3.4 Инвестиции за подкрепа на мерки извън Натура 2000, е 1 611 184 евро, като е планирано същата да бъде постигната чрез инвестиции, с които да се подпомогнат общинските зоологически градини в страната с цел по-ефективното изпълнение на консервационната им роля. За целта е предвидена финансова помощ за инфраструктурни мерки, като за предефиниране на техния обхват и параметри в подкрепа на потенциалните бенефициенти е обявена процедура BG16FFPR002-3.007 - Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини. По процедурата се разработват стратегически и планови документи, въз основа на които ще се определят необходимите дейности за осигуряването на подходящи условия за опазване ex situ на целевите видове. В изпълнение са 18 проекта на обща стойност 1 693 046,48 евро (ЕС-част и национално съфинансиране), които ще имат принос за 86,64 % от междинната цел на показателя – 1 395 853,32 евро от заложените 1 611 184,00 евро на ниво приоритет (по категории региони разпределението е както следва – 201 768,86 евро ЕС-част от заложените 805 592,00 евро за региона в преход и съотв. 1 194 084,47 евро ЕС-част спрямо заложените 805 592,00 евро за по-слабо развитите региони).

Едновременно с това показателят се включва във всички приложими процедури, като по тях също се следва логиката на докладване извън „Implemented/Selected“-класификацията. Това допълнително повишава увереността в пълното постигане на целевата стойност на показателя към 2029 г.

По специфичните за програмата показатели за резултат 3.1, 3.2 и 3.3 не са приложими междинни цели. Следва да се има предвид, че подобряването на природозащитното състояние на видовете и местообитанията е свързано с изпълнение на специфични дейности, обикновено със сезонен характер, и на територии с голяма площ, които дейности често се налага да бъдат повтаряни неколkokратно, за да дадат необходимия резултат (например прочистване на инвазивна растителност, подхранване на защитени птици, подсилване на популацията на видове риби и др.). В тази връзка заложените целеви стойности за 2029 г. по специфичните за програмата показатели за резултат са определени на база заложените в НРПД цели за подобрене на природозащитното състояние и очаквания принос на програмата за постигане на тези цели. Отчитайки това, в допълнение към горесцитираните процедури, Управляващия орган е обявил своевременно още 4 процедури за изпълнение на 8 мерки от НРПД, които се очаква да допринесат за постигане на специфичните за програмата показатели за резултат 3.1 и 3.2:

² Selected operations и Implemented operations по смисъла на Приложение VII от Регламент (ЕС) 2021/1060

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

1. BG16FFPR002-3.008 - Изпълнение на мярка 67 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000 (Приключила)
2. BG16FFPR002-3.010 - Изпълнение на мярка 69 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000 (Приключила)
3. BG16FFPR002-3.005 - Изпълнение на мерки 46, 47, 48, 49 и 74 (част I) от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000. Процедура BG16FFPR002-3.005 е изключително мащабна, като има очакван принос от 45 960 хектара за постигане на крайната цел от 59 770 хектара по показател за краен продукт - RCO37 „Площ на защитените зони по „Натура 2000“, поради което нейното изпълнение се следи с голямо внимание.
4. BG16FFPR002-3.011 - Изпълнение на мярка 70 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000

За следващата 2025 г. са планирани за обявяване всички останали мерки от НРПД, които до момента не са получили подкрепа от програмата, с изключение на 4 мерки, подкрепата на които изисква законодателни промени или наличие на документи, разработването на които към момента не е стартирало. В ИГРП за 2025 г. са заложили следните процедури:

1. Изпълнение на мерки 23, 24, 31 и 64 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000
2. Изпълнение на мярка 71 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000
3. Изпълнение на мерки 62, 63 и 72 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000
4. Изпълнение на мерки 26, 29, 33, 35 и 60 от Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000

Процедурите имат очакван принос и за постигане на целевата стойност на специфичните за програмата индикатори 3.1. и 3.2. На този етап не са планирани за подкрепа мярка 2: Разработването на планове за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000; мярка 3: Разработване/актуализиране на планове за действие за видове; мярка 5 Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на мерки, заложили в планове за управление на защитените зони и мярка 10: Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания. По целесъобразност финансирането им е обвързано с наличието на утвърдени специфични и подробни природозащитни цели за всички защитени зони, тъй като същите следва да бъдат съобразени при изпълнението на цитираните мерки. Също не се очаква предоставянето на подкрепа за мярка 65: Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води. Мяроката предвижда пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти на територията на националните паркове, но към момента нормативната уредба в сектор води не допуска нови зауставания в националните паркове. Предвид това свързаният с изпълнението на тези мерки финансов ресурс възлизащ на 21 022 500 евро може да бъде определен като рисков. Мерките не са обвързани с целева площ, поради което не се очаква да застрашат постигането на заложената за 2029 г. цел по показател за краен продукт - RCO37 „Площ на защитените зони по „Натура 2000“,

обхванати от мерки за опазване и възстановяване“, както и постигането на целевите стойности по специфичните за програмата индикатори 3.1. и 3.2., като предвид това рискът остава изцяло финансов.

По последния трети показател за резултат 3.3 „Подкрепена инфраструктура за опазване *ex situ*“ за 2029 г. е заложена целева стойност 6 бр. За постигане на така заложената цел в ИГРП за 2025 г. е планирана процедура „Осигуряване на условия за опазване на застрашени видове *ex situ*“.

ПРИОРИТЕТ 4 „РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА“

Приоритетът се изпълнява в рамките на специфична цел 2.4. “Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи”. Финансовият ресурс по приоритета е насочен основно към подкрепата на мерки за превенция и защита от природни бедствия – наводнения, пожари, неблагоприятни геодинамични процеси, системи за наблюдение и оповестяване, подготвеност за реакция и информираност на населението при подобни бедствия. Изпълнението на дейностите по приоритет 4 допринася за постигането на целите на Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г., Националната стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г., Национални план за управление на риск от бедствия (отключващо условие съгл. разпоредбите на чл. 15 от Регламент (ЕС) 2021/1060) и Националната програма за намаляване на риска от бедствия 2021-2025.

В програмата е заложено постигнатите резултати да се измерват със следните показатели за краен продукт, съответстващи на Приложение 1 на Регламент (ЕС) 2021/1058: RCO24 Инвестиции в нови или усъвършенствани системи за наблюдение, готовност, предупреждение и реагиране при природни бедствия; RCO27 Национални и поднационални стратегии относно адаптирането към изменението на климата; RCO26 Зелена инфраструктура, изградена или усъвършенствана с цел приспособяване към изменението на климата; RCO28 Зона, обхваната от мерки за защита срещу опустошителни пожари и специфичния за програмата индикатор за краен продукт 4.1. Инвестиции в подкрепа на мерки за защита от неблагоприятни геодинамични процеси - нови или усъвършенствани.

Мерките с пряк принос към постигане на целевата стойност на показател RCO24 са насочени към изграждането на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване, по-конкретно: по-нататъшното развитие и завършване на Националната система за управление на водите в реално време за останалите 12 основни реки; и разширяването на обхвата на Системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението.

Двете дейности се обективират в две процедури чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по смисъла на чл. 25, ал. 1, т. 2 от Закона за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление (ЗУСЕФСУ)“:

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

1. BG16FFPR002-4.002 „Разширяване на обхвата на Системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на областно ниво (NUTS 3) за територията на страната“;
2. BG16FFPR002-4.004 „Доизграждане на Националната система за управление на водите в реално време за 12 основни реки“.

Мерките с пряк принос към постигане на целевата стойност на показател RCO27 са свързани с изпълнение на проучвания, анализи, цифрови модели, прогнози и оценки, вкл. във връзка с изготвяне на ПУРН за периода 2028-2033 г. и обективирани в процедура чрез директно предоставяне на БФП BG16FFPR002-4.005 „Актуализация на Плановите за управление на риска от наводнения за периода 2028-2033 г.“

Мерките с пряк принос към постигане на целевата стойност на показател RCO26 са насочени към превенцията и управлението на риска от наводнения с фокус върху екологосъобразните мерки с процедура BG16FFPR002-4.006 „Природосъобразни мерки за превенция и управление на риска от наводнения“.

За постигане на стойностите за показател RCO28 принос имат дейностите за подобряване устойчивостта чрез осигуряване на наземен капацитет за борба с горските пожари, които са определени за допустими по процедура чрез директно предоставяне на финансов ресурс BG16FFPR002-4.001 Обезпечаване наземния капацитет за борба с горски пожари и подготовка на населението за реакция.

Отчитайки характера на програмата – инвестиции в предимно инфраструктурни мерки с конкретни нормативно ангажирани структури, отговорни за тяхната реализация, при планирането на междинните и целеви стойности на общите и специфични за програмата показатели за краен продукт и резултат УО на ПОС 2021-2027 г. се позовава на директна информация в резултат от проведен диалог и разменена кореспонденция с потенциалните конкретни бенефициенти, като целта е проучване на готовността за реализация на мерките, допустими за подкрепа от програмата, потенциални срокове за тяхната реализация и размер на инвестициите.

Съгласно Методологията относно рамката за изпълнението на ПОС 2021-2027 г. по приоритет „Риск и изменение на климата“ междинна цел за показател за краен продукт, която следва да бъде постигната до края на 2024 г., е определена за индикатор RCO24 Инвестиции в нови или усъвършенствани системи за наблюдение, готовност, предупреждение и реагиране при природни бедствия и за специфичен за програмата индикатор за краен продукт 4.1. Инвестиции в подкрепа на мерки за защита от неблагоприятни геодинамични процеси - нови или усъвършенствани.

За останалите показатели за краен продукт определянето на междинна стойност е неприложимо. За RCO27, който е обвързан с актуализацията на ПУРН, следва да се отбележи, че Плановите за периода 2022-2027 г. са приети с Решения на Министерския съвет през месец декември 2023 г., а времевите рамки за актуализация са законодателно вменени. Процедура BG16FFPR002-4.005 „Актуализация на Плановите за управление на риска от наводнения за периода 2028-2033 г.“ е обявена за кандидатстване с конкретни

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

бенефициенти Басейнови дирекции за съответния район на басейново управление. УО очаква целевата стойност на индикатора да бъде постигната до края на програмния период, отчитайки и нормативните срокове за актуализация на документите.

Постигането на заложените стойности за показател RCO26 е обвързано с мерки, които се подкрепят чрез интегрирания териториален подход с друга водеща програма (Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. – ПРР) и изпълнение, което е извън контрола на Управляващия орган на ПОС. Към 31.12.2024 г. е приключила първата процедура чрез подбор на концепции за ИТИ, като с подадени и преминали оценка концепции е заявен 76% от ресурса за мерки за превенция и защита от наводнения. В подадените концепции не е заявена целева стойност за приложимите показатели за краен продукт и резултат. В началото на 2025 г. УО планира обявяването на процедура чрез директно предоставяне на БФП за всички кандидати с концепции за ИТИ, предвидили мерки по ПОС. В допълнение УО на ПРР подготвя втора процедура чрез подбор на концепции за ИТИ, в която УО на ПОС предоставя остатъчния наличен ресурс за подхода ИТИ по приоритет „Риск и изменение на климата“. Същата е с прогнозен срок за кандидатстване в средата на 2025 г. Интересът към реализацията на допустимите чрез ИТИ мероприятия показва на УО желание и възможност от страна на потенциалните кандидати за изпълнение на смесени сиво-зелени дейности предвид отчетена по-голяма степен на сигурност и защита, липса на опит и знания в прилагането на природосъобразни мероприятия. Във връзка с гореизложеното към момента УО няма да предприеме промяна в целевата стойност на показател RCO26 „Зелена инфраструктура, изградена или усъвършенствана с цел приспособяване към изменението на климата“, като при получаване на реални прогнозни данни след обявяване на процедура чрез директно предоставяне на БФП за всички кандидати с концепции за ИТИ с предвидени мерки по ПОС и след подбор на концепции за ИТИ по втората процедура на ПРР, УО ще планира ново изменение на програмата про необходимост.

За показател RCO28 Зона, обхваната от мерки за защита срещу опустошителни пожари не е заложена междинна стойност на ниво програма. Процедурата с пряк принос е първата, обявена по приоритета, с ресурс в размер на 170 млн. лв., като същата предвижда голям брой технически средства, които да бъдат закупени, и е със значителен обем и сложност на обществените поръчки за възлагане на доставките, което обосновава и липсата на междинна стойност към 2024 г. Опитът на бенефициента, графикът за изпълнение на проекта и текущият му статус дават увереност на УО за успешно постигане на предвидената целева стойност (2029 г.) за показател RCO28, която обхваща територията на целия горски фонд в държавата.

В съответствие с представената от Управляващия орган обосновка в Методологията относно рамката за изпълнение, междинната стойност за показател RCO24 е определена въз основа на нивото на подготвеност и индикативен план за изпълнение на проекти с принос към този показател към периода на програмиране на ПОС 2021-2027 г. Междинната стойност на индикатора е определена на 9,22 млн. евро. За междинната стойност на индикатора УО използва прогнозни данни относно изпълнението на дейностите, свързани с разширяване обхвата на системата за ранно предупреждение и оповестяване на

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

населението, като отчита досегашния опит на конкретния бенефициент в изпълнението на сходни мероприятия. Следва да бъде отчетен обаче факта, че към момента на подаване на окончателния проект на програма „Околна среда 2021-2027 г.“ за одобрение към ЕК, УО подготвя за обявяване процедура със същия обхват допустими дейности и същия конкретен бенефициент за финансиране от оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“. Процедурата е обявена на 24 ноември 2022 г. със срок за кандидатстване 22 декември 2022 г. и срок за изпълнение 16 месеца. След одобрението на ПОС 2021-2027 г. (07.10.2022 г.) е разработена и публикувана Индикативна годишна работна програма за 2023 г., в която процедура „Доизграждане на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на областно ниво“ е планирана за обявяване в първото тримесечие на 2023 г. Предвид факта, обаче, че в първото тримесечие на 2023 г. на практика стартира изпълнението на проекта с финансиране от ОПОС 2014-2020 г., ИГРП е изменена, като срокът за обявяване на конкретната процедура е изместен въз основа на искане, официално отправено от директния бенефициент в рамките на съгласувателните процедури. По време на паралелно проведените срещи и консултации с конкретния бенефициент, стана ясно, че същият среща предизвикателства в паралелното управление на два еднакви проекта, като се има предвид големия териториален обхват и мащаба на дейностите на същите, както и отчитайки краткия срок за реализация на проекта в рамките на програмния период 2014-2020 г. В тази връзка при одобрението на проекта на ИГРП за 2024 г. процедура „Доизграждане на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на областно ниво“ е прехвърлена за обявяване в първо тримесечие на 2024 г., след крайния срок за приключване на изпълнението на проекти с финансиране от ОПОС 2014-2020 г.

Изложените обстоятелства обуславят невъзможност за постигане на междинната цел на показател за краен продукт RCO24, тъй като процедура „Разширяване на обхвата на Системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на областно ниво (NUTS 3) за територията на страната“ е отворена за кандидатстване през месец април 2024 г. със срок от три месеца за подаване на проектно предложение и максимален срок от шест месеца за оценка на предложението.

От друга страна дейностите по завършване на Националната система за управление на водите в реално време също не стартират своевременно поради обвързаността им с приключването на пилотния проект по създаване на СУВРВ за басейна на р. Искър, финансиран по приоритетна ос 4 на ОПОС 2014-2020 г. Процедурата е планирана за обявяване в първо тримесечие на 2025 г.

Не на последно място, междинната стойност за индикатор 4.1. Инвестиции в подкрепа на мерки за защита от неблагоприятни геодинамични процеси - нови или усъвършенствани е определена въз основа на анализи към момента на програмиране, които идентифицират потенциални целеви обекти за укрепване, индикативен ресурс за мерките и ниво на подготвеност на потенциалния конкретен бенефициент за изпълнение на укрепителни мероприятия по републиканската пътна мрежа – Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ). В ИГРП за 2023 след одобрението на ПОС 2021-2027 г. от ЕК, процедурата с конкретен кандидат АПИ е планирана за обявяване във втората половина на 2023 г. В следствие на проведени срещи с агенцията за уточняване на параметрите и

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

методиката за оценка на най-приоритетните обекти с отчитане броя на засегнатите хора, процедурата е обявена през месец февруари 2024 г. с няколко срока за кандидатстване и възможност за подаване на повече от едно проектно предложение. Целта е поетапно реализиране на инвестиции и отчитане на напредък по целевата стойност на показателя за краен продукт. През месец юни 2024 г. Агенция „Пътна инфраструктура“ подава четири проектни предложения, като същите са преминали успешно етапа на оценка и към момента са в процес на изпълнение с подписани 4 договора за предоставяне на БФП. Съгласно Методологията относно рамката за изпълнение за приоритет 4, отчитането на изпълнението на специфичния за програмата показател за краен продукт е на база подписани договори за БФП. Междинната стойност за 2024 г. е планирана и разпределена по следния начин: 1 605 000,00 евро за региона в преход и 3 190 000,00 евро за по-слабо развитите региони. Стойността на инвестициите в подписаните четири административни договора за БФП постига планираните междинни стойности на индикатора, като за региона в преход покрива 88% от определената в програмата стойност, за по-слабо развитите региони е постигната приблизително 50% от целевата стойност на показателя за 2029 г.

Следва да се отбележи, че АПИ заявява готовност за реализиране укрепването на обекти над определения по процедурата ресурс, което дава допълнителна увереност за постигане на целевата стойност на индикатора към 2029 г. В допълнение процедура BG16FFPR002-4.007 Мерки за превенция и защита при неблагоприятни геодинамични процеси – свлачища, срутища, ерозии, абразии, която се явява втора фаза на прилагане на подхода ИТИ, също е с принос към целевата стойност на индикатор за краен продукт 4.1. В рамките на първата процедура за подбор на концепции за ИТИ са заявени 80% от средствата за това направление по приоритет 4. Остатъчният ресурс ще бъде предоставен при обявяването на втора процедура чрез подбор на концепции.

При обосноваване степента на частичното изпълнение на междинните стойности на показателя за краен продукт RCO24, УО отчита и характера на мерките по приоритета, именно инфраструктура, която изисква значителен период за реализация съгласно научените уроци от 2014-2020 г. УО отбелязва и следните фактори, повлияли върху изпълнението на междинните цели: отлагането на периода на обявяване на процедурите поради обвързаността на мерките с резултати от изпълнението на пилотни инвестиции или сходни дейности, финансирани в периода 2014-2020 г.; реалистичен срок за оценка на проектните предложения от приблизително 6 месеца поради установени липси и несъответствия в подадените формуляри за кандидатстване при директни бенефициенти; възползване от максималния срок за кандидатстване от страна на бенефициентите с цел подготовка на проектни предложения, отговарящи на изискванията на УО. Тук следва да бъде отчетена значително увеличената административна тежест за програмен период 2021-2027 г., въпреки амбицията за опростяване процесите на всички нива, а именно: 1. разпределението на разходите по категории региони за планиране утежни процеса на кандидатстване за бенефициенти, изпълняващи мерки за територията на страната що се касае до адекватното разпределяне на ресурсите, отчитайки ограничените средства за инвестиции в Югозападния регион за планиране в условията на липсващ допълващ национален бюджет; 2. оценката за климатичната устойчивост на инфраструктурата с жизнен цикъл над 5 години допълнително утежни процедурата за кандидатстване и

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

необходимостта от разработване на допълнителни документи, като въпреки коментарите на държавата-член, не беше отчетен принципът на пропорционалност на инвестициите и нивото на административна тежест, както същото е предвидено в Регламента (ЕС) 2021/523 за InvestEU.

Заложените за приоритет 4 на ПОС показатели за резултат, които ще отчитат успешното реализиране на мерките, съответстващи на Приложение 1 на Регламент (ЕС) 2021/1058 са следните: RCR 35 „Жители, ползващи се от мерки за защита от наводнения“, RCR 36 „Жители, ползващи се от мерки за защита от опустошителни пожари“ и специфичния за програмата показател за резултат 4.2. „Жители, ползващи се от мерки за защита от природни бедствия“.

Мерките с пряк принос към постигане на целевата стойност на показател RCR 35 „Жители, ползващи се от мерки за защита от наводнения“ са свързани с развитието и завършването на Националната система за управление на водите в реално време (НСУВРВ), като целевата стойност на индикатора към 2029 г. е определена на база жители в населени места, попадащи в обхвата на НСУВРВ. В допълнение принос към постигането на целевата стойност на индикатора би имало успешното реализиране на дейности по процедура BG16FFPR002-4.006 Природосъобразни мерки за превенция и управление на риска от наводнения за населени места, които са извън обхвата на системата. Предвид несигурността в изпълнението на мерките, отчитайки тяхната обвързаност с други програми и мерки чрез подхода ИТИ, УО не предвижда изменение на целевата стойност на показателя към средносрочния преглед.

Целевата стойност на показател RCR 36 „Жители, ползващи се от мерки за защита от опустошителни пожари“ е обвързана изцяло с изпълнението на мерките по процедура BG16FFPR002-4.001 „Обезпечаване наземния капацитет за борба с горски пожари и подготовка на населението за реакция“. Предвид стартиралото вече изпълнение по сключен договор за БФП, УО има увереност в постигането на програмираната стойност.

Специфичният за програмата показател за резултат 4.2. „Жители, ползващи се от мерки за защита от природни бедствия“ е обвързан с изпълнението на дейностите по процедура „Разширяване на обхвата на Системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на областно ниво (NUTS 3) за територията на страната“, като допълнителен принос ще има реализацията на проекти, свързани с превенцията и защитата при неблагоприятни геодинамични процеси.

ПРИОРИТЕТ 5 „ВЪЗДУХ“

Приоритетът се изпълнява в рамките на специфична цел 2.7. Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване. Приоритетно основните инвестиции са насочени към мерките идентифицирани в националната програма за качество на атмосферния въздух 2018-2024 (НПКАВ), както и в обосновани сходни мерки, включени в общинските програми за КАВ.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

В програмата е заложено постигнатите резултати да се измерват с три показателя за краен продукт RCO36 Зелена инфраструктура, подкрепяна за цели, различни от адаптиране към изменението на климата и RCO 22 Допълнителен капацитет за производство на енергия от възобновяеми източници (от които: електроенергия, топлинна енергия), специфичен за програмата индикатор 5.2. Жилища с подменени отоплителни устройства на твърдо гориво. Заложени са и три показателя за резултат, както следва: RCR50 Жители, ползващи се от мерки за качеството на въздуха, RCR31 Общо произведена енергия от възобновяеми източници (от които: електроенергия) и специфичен за програмата индикатор 5.1. Спестени емисии на ФПЧ10.

Постигането на заложените индикатори се постига чрез изпълнението на 2 от основните мерки заложи в програмата:

1. за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво (въглища и дърва) с екологични алтернативи (приоритетно в енергийно ефективни жилища), която е с принос към 5 от шестте показателя RCO 22; 5.2.; RCR 50; RCR 31 и 5.1.;
2. за справяне с вторичното разпръскване – зелена инфраструктура в градска среда, която е с принос към показатели RCO 36 и RCR 50.

За заложената междинна цел за 2024 г. по показател RCO 36 от 30,41 ха е предвиден принос единствено от дейностите за изграждане на зелена инфраструктура в градска среда по мярката за справяне с вторичното разпръскване. В изпълнение на тази мярка са отворени 4 процедури за директно предоставяне на БФП, както следва:

1. BG16FFPR002-5.003 Зелени мерки в градска среда – обявена на 22.03.2024 г. с обща стойност на БФП от 28 882 828,61 лв.
2. BG16FFPR002-5.004 Зелени мерки в градска среда (2) – обявена на 22.03.2024 г. с обща стойност на БФП от 15 979 236,62 лв.
3. BG16FFPR002-5.008 Зелени мерки в градска среда (3) – обявена на 28.10.2024 г. с обща стойност на БФП от 48 411 252,65 лв.
4. BG16FFPR002-5.009 Зелени мерки в градска среда (4) – обявена на 08.01.2025 г. с обща стойност на БФП от 11 239 204,70 лв.

Заложената междинна стойност на индикатор RCO36 не може да бъде отчетена, предвид факта, че проектите предложения все още са на етап оценка. Цялостното забавяне в предоставянето на грантовете към местните власти беше предпоставено главно от местните избори през есента на 2023 г., но допълнително повлияно и от поредицата парламентарни избори. Това постави УО и бенефициентите в изключително сложна ситуация, предвид промените в ръководните екипи както на местните власти, така и на централната администрация. Предвид спецификата на мерките за намаляване на вторичното запръскване и липсата на опит за реализирането на такива в страната, е взето управленско решение процедурите „Зелени мерки в градска среда“ и „Зелени мерки в градска среда“ (2) да бъдат отворени в началото на 2024 г. За подкрепа на бенефициентите бе създадена неформална мрежа на експертите, ангажирани с подготовката на проектите предложения. Комуникацията с тях показва, че кандидатите нямат проектна готовност, като изпитват трудности главно при идентифицирането на най-подходящите площи (най-висок

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

ефект по отношение качеството на въздуха), а освен това отделните общини се сблъскват с предизвикателства от различен характер. Това е и основният аргумент първите две процедури да бъдат отворени през март 2024 г. От една страна е отчетен факта, че забавянето няма да позволи изпълнение на междинната цел на показателя, но от друга – специфичният характер на дейностите изначално не предполага отчитане на хектари изградена зелена инфраструктура за цели, различни от адаптиране към изменението на климата, в рамките на една³ година изпълнение на подобен тип проекти. Същевременно, третата процедура от същия тип – Зелени мерки в градска среда (3), включва като бенефициенти общини, за които е приложимо първо да преминат оценка на Концепции по подхода за интегрирани териториални инвестиции. За да бъде отворена процедурата беше необходимо да има одобрени Концепции за интегрирани териториални инвестиции /КИТИ/, за което отговорно ведомство е Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Общото забавяне в ИТИ подхода се отрази допълнително на срочното обявяване на процедура (3), предвид факта, че оценката на Концепциите се реализира чак през ноември 2024 г. В допълнение към това, интегрираните концепции на общините Кърджали и Пазарджик, допустими директни бенефициенти, не бяха одобрени, което наложи за тях да бъде отворена нарочна процедура Зелени мерки в градска среда (4) през януари 2025 г.

За заложената междинна цел за 2024 г. по показатели 5.2. Жилища с подменени отоплителни устройства на твърдо гориво и RCO22 Допълнителен капацитет за производство на енергия от възобновяеми източници е предвиден принос единствено от дейностите по мярката за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление. Тя се реализира чрез изпълнение на две процедури за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ – BG16FFPR002-5.001 „За по-чист въздух!“, с общ бюджет от 484 177 450,00 лв., съфинансирана от ЕФРР, и BG16FFPR002-5.002 „За по-чист въздух!“ (2), с общ бюджет от 126 700 324,42 лв., съфинансирана от КФ. Проектите за поетапната подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво са определени като операции от стратегическо значение по смисъла на член 22, параграф 3 от РОР, предвид ключовия принос към целите на ПОС за постигане на стандарти за качество на въздуха, пряко свързани със здравето на гражданите и качеството на живот. Двете процедури са обявени в сроковете, заложи в Допълнение 3 на ПОС 2021-2027 г. – 1 Q/ 2 Q 2023, съответно на 21 и 24 април 2023 г. Междинните стойности на показателите за краен продукт, заложи в ПОС 2021-2027 г., са както следва:

- по показател RCO22 – 0 MW
- по показател 5.2. – 6 257 бр.

По показател RCO22 прогнозираната по ПОС 2021-2027 г. междинната стойност е нула мегавата, предвид спецификата на дейността по монтаж на фотоволтаични системи на

³ Дори в хипотеза на обявяване на процедура в първо тримесечие на 2023 г., веднага след одобряване на програмата от ЕК, съобразявайки минималните срокове по национално законодателство за кандидатстване и оценка на проектни предложения, съобразявайки необходимите срокове за търгуване на дейностите и имайки предвид, че стойностите на показателя съгласно „Работен документ на службите на Комисията – Изпълнение, мониторинг и оценка на Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд и Фонда за справедлив преход през 2021-2027 г.“ се отчитат след завършване на „изработеното“ по подкрепения проект (*Upon completion of output in the supported project*).

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

енергийно бедни домакинства, които са избрали опцията за отопление с термopомпа „въздух-въздух“. Спецификата на дейността изисква допълнително време за проучване на домакинствата, за обследване на покривната конструкция, за извършване на доставка, СМР и тестване и настройване на системите.

По показател 5.2. още на етапа на програмиране при изписването на прогнозната стойност на междинната цел в Таблица 2 на Приоритет 5 на ПОС 2021-2027 г. е допусната техническа грешка. Видно от обосновката за изчисляване на индикатора в Методологията относно рамката за изпълнение на приоритета, приложена към одобрената програма, е че междинната стойност е калкулирана на общо 4 590 бр. жилища с подменени отоплителни устройства на твърдо гориво. Стойностите, разпределени по фондове, следва да бъдат:

- ЕФРР (по-слабо развити региони) – 2 923 броя жилища;
- КФ – 1 667 броя жилища.

Допуснатата грешка се изразява в изписване в Таблица 2 на стойност на междинната цел за ЕФРР (по-слабо развити региони) от 4 590 бр., вместо посочените 2 923 броя. Допуснатата грешка е от чисто технически характер и същата няма отношение към реализацията на целта за 2024 г., а именно – същата няма да бъде постигната. Направеният анализ показва, че непостигането на междинната стойност на показател 5.2 се дължи на следните специфики, затрудняващи изпълнението на проектите от страна на бенефициентите:

1. Обжалване на обществените поръчки на избор на доставчици на новите екологосъобразни топлоуреди.

При близо половината общини-бенефициенти процедурите за избор на изпълнители на доставката на новите топлоуреди се обжалва. По-голямата част от жалбите са насочени към Решението за избор на изпълнител, но се наблюдават и случаи на обжалване на самото обявяване на обществената поръчка. Практиката показва, че процесите на всички инстанции отнемат средно между 4 и 12 месеца, като съгласно националното законодателство обжалването има суспензивен ефект, който спира изпълнението до приключване на съдебното производство. Съответно, това не позволява на бенефициента да сключи договор с избрания изпълнител и да стартира основните дейности за подмяна на топлоуредите на твърдо гориво с екологосъобразно отопление до финалното произнасяне на компетентния съд.

2. Прекратяване на обществените поръчки за избор на изпълнители на доставчици на топлоуреди на електричество или пелети по различни причини

Забавянето при част от бенефициентите се дължи на факта, че процедурите за обществени поръчки за избор на изпълнители на доставката на топлоуреди на електричество или пелети се прекратяват (на различни основания). Това правно действие е нормативно вменено в правомощията на Възложителя, но води до допълнителна забава на процеса с още от 1 до 4 месеца.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

3. По-дълъг от обичайния период на работа на комисиите за избор на изпълнители по процедурите за възлагане на дейностите по реда на Закона за обществените поръчки (ЗОП).

Заради силно конкурентния пазар на термопомпи в България, поради предоставяните възможности за финансиране чрез различни източници – НПВУ, програмите по политиката на сближаване и др., е регистриран изключително висок интерес от страна на доставчиците, като средно подаденият брой оферти за доставка и монтаж на екологосъобразни топлоуреди е 11 бр., като по обществената поръчка на един от бенефициентите са кандидатствали 29 оферента. Този брой, както и конкурентните оферти предпоставиха обективната необходимост от повече от обичайното време за работа на комисиите за избор на изпълнител в общинските администрации.

В допълнение до забавяне на работата на комисиите води и високата натовареност и липсата на кадрова обезпеченост на екипите на общините, които са бенефициенти и по множество проекти по Кохезионната политика, по ПВУ и нарочната капиталова програма към Закона за държавния бюджет. Към ноември 2024 г. средният срок за работа на оценителна комисия за избор на изпълнител по реда на ЗОП е между 6 и 9 месеца.

В този смисъл, въпреки усилията на УО на ПОС, който изиска кандидатите да са публикували обявленията за избор на изпълнител за основните дейности още на етапа на кандидатстване с проектни предложения и организира за всички конкретни бенефициенти по процедури чрез директно предоставяне на БФП задължително специализирано обучение по ЗОП, посочените по-горе забавяния резултират в непостигане на междинната стойност на показателя.

Въпреки това анализът на Управляващия орган показва и една позитивна тенденция – засилен интерес на гражданите към процедурите „За по-чист въздух!“ и „За по-чист въздух!“ (2) и силна мотивация за подмяна на високоемисионните отоплителни уреди, което дава сериозна увереност, че целевите стойности на показателите ще бъдат постигнати към 2029 г. Към 31.12.2024 г., само от първата кампания през 2024 година, общините са набрали близо 30 000 заявления за интерес от страна на домакинствата. Класирането за достъп да безвъзмездната подмяна на топлоуреди на твърдо гориво е направено от 21 общини.

ПРИОРИТЕТ 6 „ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ“

Приоритет 6 „Техническа помощ“ осигурява подкрепа за мерки, насочени към изграждането и укрепването на административния капацитет на участниците в подготовката, управлението и изпълнението на ПОС 2021-2027 г. В обхвата на приоритета се финансират мерки за мониторинг и оценка на програмата, както и такива за постигане на ефикасна комуникация и видимост. Финансовата подкрепа се предоставя чрез финансови планове за бюджетни линии по процедура BG16FFPR002-6.001 „Техническа помощ за управление и изпълнение на Програма „Околна среда“ за периода 2021-2027 г.“. В рамките на приоритета са заложили пет показателя за краен продукт като постигането им е обезпечено с проекти (т.нар. съгласно националното законодателство „бюджетни линии“), които са в процес на изпълнение:

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

1) Показател ТА1 „Обучени служители на (потенциални) бенефициенти/партньори с цел повишаване административния им капацитет“.

Междинната цел за 2024 г. за двете категории региони (региони в преход и по-слабо развити региони) е 120 представители на бенефициенти/партньори, която е определена въз основа на допусканията на УО, а именно 60 бенефициенти/партньори да започнат изпълнението на проекти до края на 2024 г. Обученията за бенефициенти и партньори до 2023 г. са осигурени по приоритетна ос 6 „Техническа помощ“ на ОПОС 2014-2020. Историческите данни от проведените обучения през 2014-2020 г. показват, че бенефициентите определят от двама до трима служители за участие в обучение, т.е. $60 \text{ бенефициенти/партньори} \times 2 \text{ участника} = 120 \text{ участници (2024 г.)}$. Като се има предвид изискването за разпределяне на финансовия ресурс и определянето на цели за региони в преход и по-слабо развити региони, е направено пропорционално разделяне на междинната и целевата стойност съобразно разпределените суми за съответния регион по код на област на интервенция. Първоначалното разпределение на между двете категории региони, съгласно представената към ЕК ведно с програмата Методика за определяне на рамката за качество на изпълнението (по чл. 17 от Регламент (ЕС) 2021/1060), е базирано на общото пропорционално деление 87% за по-слабо развитите региони на 13% за региона в преход (аналогично на логиката на разделяне на ресурса по приоритетите на програмата). В следствие в рамките на финалните преговори по Споразумението за партньорство на Република България 2021-2027 г. при окончателното разпределение на ресурсите между програмите, към ПОС 2021-2027 г. са насочени допълнителни 10 млн. евро, с условие за приоритетното им използване именно за повишаване капацитета на бенефициентите с фокус върху ВиК операторите. Предвид това, финансовото разпределение между двете категории региони се промени от 13% - 87% на 47,88% за региона в преход на 52,12% за по-слабо развитите региони. Това съотношение е уникално и е единствено за целите на ПОС 2021-2027 г., одобрено в рамките на програмата. За сравнение, всички останали програми по Кохезионната политика, във връзка с поет ангажимент на национално ниво в приложен към Споразумението за партньорство (СП) на Република България нон-пейпър относно разпределението на средствата за техническа помощ между двете категории региони (регион в преход и по-слабо развити региони) са аритметично разпределени в съотношение 1:5 (transition region : less-developed regions), без същото да отговаря на индикативното местонахождение на изпълнение на мерките или локацията на управляващия орган на програмата. В случая за показател Т1, разпределението на целта (2029 г.) е 60 : 660 лица.

По отношение на междинната цел на показателя за региона в преход е определена стойност от 10 лица, а за по-слабо развитите региони – 110 лица. Общият брой на действително обучените представители на бенефициенти/партньори с цел повишаване на административния капацитет през 2024 г. обаче е 502 лица, което значително надвишава заложената стойност на междинната цел. Логиката на програмиране на този показател е въз основа на данните от проведените обучения през периода 2014-2020 г. Както е посочено в специфичните за държавата препоръки на Съвета за 2024 г., необходимо е „*значително ускоряване на изпълнението на програмите на политиката на сближаване... чрез подобряване на функционирането и повишаване на капацитета на публичната администрация, включително на регионално ниво, повишаване на качеството на процедурите за възлагане на обществени поръчки...*“. В тази връзка и предвид въведеното

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

условие за кандидатстване по процедурите по ПОС 2021-2027 г. с обявени поръчки по реда на Закона за обществените поръчки, за да се адресират потенциални дефицити при търгуването на проектните дейности и да се редуцират констатациите от извършвания последващ контрол за законосъобразност (съответно да се намалят рисковете от финансови корекции), УО организира задължителни обучения за най-често срещаните грешки при провеждането на процедури за избор на изпълнител за всички конкретни бенефициенти още преди подаване на проектните им предложения. Аналогични обучения се организират и за представители на всеки бенефициент със сключен договор в рамките на процедури чрез конкурентен подбор.

УО провежда тренинги и по специфични теми, свързани с програмата – напр. по отношение на нови елементи за програмен период 2012-2027 г. като изискването за доказване на климатична устойчивост на инвестициите в инфраструктура. В тази насока се организират обучения за бенефициенти за подготовката на консолидирана документация за доказване на климатична устойчивост на проектните предложения при кандидатстване за БФП, както и се провеждат разяснителни обучения във връзка с практическото ползване на различните Ръководства, разработени от Управляващия орган и насочени към бенефициентите.

Предвид амбицията на УО на ПОС 2021-2027 г. да засили във възможно най-висока степен административния капацитет на различните заинтересовани страни в процеса на изпълнение на програмата и във връзка поетите ангажименти в рамките на Националната пътна карта за административен капацитет, ще се предложи промяна в целевата стойност на показателя (2029 г.) в посока неговото увеличаване.

2) Показател ТА2 „Обучения за служители на УО с цел повишаване на административния капацитет“.

Междинната цел по показател ТА 2 (2024) за двете категории региони е 40 броя и се основава на данни от двата програмни периода до 2020 г., отразяващи броя на обученията, проведени за служителите на УО за година. Въз основа на тази информация са планирани 40 обучения за 2024 г., като се има предвид, че до края на 2023 г. обученията за служители на УО на ОПОС са подкрепени от Приоритетна ос 6 „Техническа помощ“ на ОПОС 2014-2020 г. в срока за допустимост на разходите за програмен период 2014-2020 г. Междинната цел на показателя е 40 броя, като към 31.12.2024 г. същите са проведени съгласно Годишния план за обучения за 2024 г. на ГД ОПОС. Съответно разпределението между категориите региони е определено въз основа на горепосочения пропорционален подход: за региона в преход - 6 броя обучения и за по-слабо развитите региони - 34 броя обучения. Пропорционалното разпределение ще бъде коригирано в рамките на изменението на програмата единствено по отношение на етапните цели (2029 г.), за да отговори на реално одобреното финансово разделение между регионите така, както е одобрено в програмата.

Дефинираните от УО на ПОС 2021-2027 г. тематични области на обучение обхващат необходимите за надграждане знания и компетенции за управление и изпълнение на програмата, за да отговори на изискванията на ЕС за висока степен на професионална експертиза в процесите по програмиране, оценка, верификация, последващ контрол, управление на техническа помощ на програмата, нередности, определяне на финансови

корекции. Тъй като междинната цел е постигната, няма да се предлага изменение на целевата стойност на показателя за краен продукт, а единствено на разпределението между категориите региони.

3) Показател ТА 3 „Служители на УО, подкрепени чрез ТП”.

Съгласно Устройствения правилник на МОСВ Главна дирекция „Оперативна програма „Околна среда“ УО на ОПОС се състои от 121 щатни бройки (вкл. в двете регионални звена). В процеса на програмиране към месец юли 2022 г. са наети 115 служители, поради което междинната цел е 115 лица за двете категории региони. Междинната цел на показателя за региона в преход е определена на 10 лица, а за по-слабо развитите региони е 105 лица съгласно пропорционалното разпределение, като към 31.12.2024 г. подкрепените служители на УО са 119 лица, съответно 57 лица за региона в преход и 62 лица за по-слабо развитите региони. УО не планира промяна в целевите стойности (2029 г.) на показател ТА3, тъй като те съответстват на общия брой служители по Устройствен правилник на МОСВ, но ще предложи единствено изменение в разпределението по категория региони, за да отговори на реалното съотношение на финансовия ресурс, така както е одобрено в програмата.

4) Показател ТА 4 „Проведени информационни кампании”.

Приоритет 6 „Техническа помощ“ осигурява подкрепа за постигане на по-високо ниво на обществена осведоменост и редовно предоставяне на информация на потенциалните бенефициенти за възможностите за финансиране по ПОС 2021-2027 г. Междинната цел за 2024 г. е 0 (нула) информационни кампании за региона в преход и 1 проведена информационна кампания в по-слабо развитите региони. Стойността се основава на практиката от програмни периоди 2007-2013 г. и 2014-2020 г., отразявайки броя на основните кампании, организирани от УО на година. Информационните събития до 2023 г. са подкрепени от Приоритетна ос 6 „Техническа помощ“ на ОПОС 2014-2020 г. Броят на кампаниите е съобразен с разпределените суми по код на интервенция 179 „Информация и комуникация“ за съответните региони.

Към 31.12.2024 г. като част от мерките за видимост, прозрачност и комуникация, заложи в Годишния план за действие за 2024 г. на ПОС 2021-2027 г. в изпълнение на Националната комуникационна стратегия 2021-2027 г., УО проведе информационно събитие за Световния ден на околната среда, 5 юни, за повишаване информираността относно възможностите за финансиране по програмата и акцент върху мерките, които ще се изпълняват през 2024 г., с участието на граждани, бенефициенти и партньори. Комуникацията с различните целеви групи се допълва от дейности като участие на УО в различни събития, публикации, прессъобщения и партньорство с областните информационни центрове с цел разпространение на информация за целите, дейностите и друга актуална информация за програмата. Едновременно с това стартира кампанията „Нашата планета, нашият климат“, чиято основна цел е насърчаване на адаптирането към изменението на климата и предотвратяването и управлението на риска. Кампанията цели повишаване на осведомеността и мотивацията сред младите хора за справяне с климатичните промени чрез поредица от научни работилници сред ученици и студенти в

цялата страна и се провежда в периода 15 май 2024 г. - 30 април 2025 г. Междинната цел на показателя е постигната.

5) Показател ТА 5 „Извършени вътрешни/външни оценки по програмата“.

Междинната стойност (2024) на показателя е 0 (нула) оценки за региона в преход и 1 оценка за по-слабо развитите региони, която отразява оценката на резултатите от междинния преглед на изпълнението на програмата по чл. 18 от Регламента. Същата е постигната, като не се налага промяна на целевата стойност на показателя за краен продукт ТА5, а именно 4 оценки за двете категории региони.

Съгласно Плана за оценка на ПОС 2021-2027 г. предстои извършването на още четири оценки както следва:

- Оценка на въздействието и принос на фондовете на Съюза, изпълнявани при споделено управление за постигане на конкретните цели на програмата;
- Анализ и оценка на добавената стойност на финансирането от ЕФРР и КФ в рамките на един приоритет – Приоритет 1 “Води” и Приоритет 5 “Въздух”;
- Оценка на уместността на подхода ИТИ за изпълнение на мерки в областта на околната среда и изменението на климата;
- Тематична оценка въз основа на резултатите от междинния преглед в рамките на един приоритет.

Както е посочено по-горе, обществената поръчка за избор на изпълнител все още е в процес на обжалване. Въпреки това, предвид времевата рамка и отчитайки практиката от програмни периоди 2007-2013 г. и 2014-2020 г. УО на ПОС няма притеснения във връзка с постигането на крайните цели на показателя (2029 г.)

ОБЩИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА, КОИТО ИМАТ ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ ПОСТИГАНЕТО НА МЕЖДИННИТЕ ЦЕЛИ

Разглеждайки предизвикателствата, пред които е изправено изпълнението на програмата за периода 2021-2027 г., следва да бъдат отчетени и няколко допълнителни фактора: - наличие на множество източници на финансиране; - ограничен капацитет за тяхното реализиране и - наличие на различни условия за изпълнението на сходни по същността им дейности. Към настоящия момент в сектор околна среда за сходен тип мерки финансиране се предоставя например и от Плана за възстановяване и устойчивост, и от програма „Околна среда“ 2021-2027 г. При ясна демаркация и допълняемост при осигуряването на подкрепа и изпълнение на тези мерки, по своята същност те са един и същи тип с едни и същи потенциални бенефициенти. Конкретен пример може да бъде даден с проектите в сектор ВиК, където едни и същи ВиК оператори са бенефициенти и по ПОС 2021-2027 г. и по ПВУ. По-краткият срок за завършване на инвестициите чрез финансиране

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

от Механизма за възстановяване и устойчивост предпоставя приоритизиране на изпълнението на проектите по ПВУ за сметка на тези от програмите по ЕФСУ.

В настоящия програмен период едни и същи бенефициенти-общини изпълняват множество проекти с различен обхват на допустими дейности. В този случай не може да не се обърне нарочно внимание на техния ограничен капацитет за реализация на множество инвестиции с различни изисквания за изпълнение и управление. Под ограничен капацитет тук не става дума за административен капацитет за управление на проекти, а следва да се разбира, че едни и същи екипи в общинските администрации подготвят проектните предложения, разработват тръжните процедури и в последствие административат проекти, финансирани от различни източници, като логично човешкият ресурс се насочва към финансирането с по-опростени условия. Ограниченият щат на общинските власти, както и липсата на адекватно заплащане в местната администрация, не осигуряват условия за активно участие в множество проекти, финансирани от различни източници. Често общините избират най-приоритетните за тях проекти, които да бъдат разработени и управлявани в условията на недостатъчен или немотивиран персонал. Липсва кадрови потенциал да бъдат обхванати всички предоставени финансови възможности с проектно участие, като този недостатък не може да бъде адресиран с мерки за повишаване на административния капацитет.

В допълнение към гореописаните финансови възможности, предоставяни от фондовете на ЕС, към Закона за държавния бюджет за 2024 г. бяха включени капиталовите разходи по Инвестиционна програма за общински проекти, където при още по-олекотени условия на общините е предоставена възможност да реализират инвестиции с висок приоритет с национален бюджет. Предвид това потенциалните бенефициенти предпочитат да изпълняват проекти с финансиране от държавния бюджет в рамките на Капиталовата програма, като оставят на заден план възможностите, които предоставя европейското финансиране, имайки предвид необходимостта от собствено съфинансиране, срокове, отчитане по правилата на европейската нормативна уредба и не на последно място – Решението на Комисията от 14 май 2019 година за установяване на насоките за определяне на финансови корекции при неспазване на приложимите правила за възлагане на обществени поръчки. Конкретните бенефициенти по ПОС отбелязват риска от налагане на финансови корекции като една от основните причини за вземане на решение да не участват в отворена процедура с финансиране от ЕФСУ.

Въпреки амбицията за опростяване на процесите, през програмен период 2021-2027 г. се наблюдава въвеждането на изисквания и ограничения, които до голяма степен противоречат на този принцип. Като пример може да бъде дадено наличието на ограничен ресурс на национално ниво за региона в преход в България (ЮЗР). Тук не са отчетени специфичните особености на този регион, в чиито обхват попада София. Показателите на столицата изкуствено завишават показателите на останалите общини в югозападния регион. Това автоматично редуцира средствата за последните, което пречат процесите на сближаване между населените места. При самостоятелно разглеждане на показателите на останалите общини в ЮЗР, те кореспондират с такива от по-слабо развит регион, обследвани в един регион със София – средните им стойности отговарят на тези за регион в преход. Подобно ограничение е изключително неприложимо за подкрепяните мерки чрез ПОС 2021-2027 г. Следва да се отбележи, че програма „Околна среда“ подкрепя основно

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

инвестиции за изпълнение на законодателни ангажменти, които нямат локална обвързаност и са равно приложими за всеки един от регионите на страната или инвестициите покриват територията на цялата страна. Ограничението на ресурса за ЮЗР допълнително усложнява отчитането на проекти, които имат хоризонтална насоченост и национален обхват. Планирането и последващото отчитане на подобни проектите се извършва по категория регион, което усложнява и утежнява цялостния процес. Ангажиментът за насочване на нарочен ресурс за целите на сближаване на северните региони поставя още по-голяма административна тежест, предвид необходимостта от често механичното разделяне на дейности, бюджет, индикатори на проекти необвързани с конкретно местоположение, на шестте NUTS2 региони за целите на отчитането на финансовата подкрепа за Севера.

Паралелно с това, впечатление правят различните правила при отделните източници на финансиране от европейския бюджет – напр. Механизма за възстановяване и устойчивост, програма LIFE и Кохезионните програми при споделено управление. Като пример може да бъде дадено прилагането на законодателството в областта на държавните помощи в сектор биологично разнообразие. При изпълнението на програма LIFE за този тип проекти се прилага определен процент на грантово финансиране, който е предварително дефиниран, като се приема, че същият съобразява гореспоменатото законодателство. За проекти, финансирани чрез Европейските фондове при споделено управление се изисква разглеждане и съобразяване на приложимите режими на държавни помощи за всяка отделна мярка, като често се случва за една процедура за предоставяне на БФП приложимост да намират различни режими в зависимост от типа на бенефициента и същността на дейностите. Това забавя и дори възпрепятства реализацията на мерките, тъй като някои от тях въпреки своите екологични цели предпоставят конкуренция „на пазара“ и „за пазара“. Същевременно, предоставянето на държавна помощ за дейности по подобряване природозащитното състояние на даден тип природно местообитание или конкретен вид е категорично необосновано, отчитайки обичайно по-ниския размер на грантовото финансиране спрямо административната тежест и времеемкост на цялостния процес по нотификация на помощ пред Европейската комисия. Силно препоръчително е да се обмисли уеднаквяване на правилата за някои типове дейности още на ниво Регламенти. Аналогичен пример може да бъде даден и с наличието на насоки за определяне на финансови корекции в случай на неспазване на приложимите правила за възлагане на обществени поръчки, за които е изрично посочено, че се прилагат по отношение на разходите, финансирани от Съюза в рамките на споделеното управление. Логичното следствие е, че при наличието на повече от един източник на финансиране и в условията на различни правила, бенефициентите предпочитат да кандидатстват с проекти за финансиране от този, който е с най-опростени процедури. Що се отнася до дадените конкретни примери програмите при споделено управление са с най-тежки условия, както процедурни и административни, така и чисто финансови, което води и до по-слабото представяне на ПОС в средата на програмния период.

IV. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ МЕЖДИННИЯ ПРЕГЛЕД

1. Резултати от междинния преглед

В резултат от междинния преглед е установено, че програмата като цяло изостава финансово в своето изпълнение по отношение по-скоро на верифицирането и разплащането на средствата по отделните приоритети. Обявяването на ресурса към 31.12.2024 г. е в размер на 2 929 888 802 лв. (82 % от бюджета на програмата). Договорени са 1 430 359 551 лв. (48,82 % от бюджета на обявените процедури и съотв. 40,10 % от бюджета на програмата).

По отношение физическото изпълнение на програмата в раздел IV.6. „Напредък при постигането на междинните цели, като се отчитат основните трудности, възникнали при изпълнението на програмата (чл. 18, пар. 1, буква е) от Регламент (ЕС) 2021/1060)“ по-горе е представена детайлна информация по отношение изпълнението на показателите за краен продукт и за резултат за всеки един от приоритетите на програмата. В обобщение може да бъде заключено, че:

1. По приоритет 1 „Води“ има 1 бр. показател за краен продукт и същият е със заложен междинна стойност за 2024 г., RCO32, който към 31.12.2024 г. е изпълнен с 19 на сто над целта.

Показател	Междинна цел (2024) съгл. ПОС 2021-2027	Постигнато изпълнение	Бележка
RCO32	88 900	107 216	Изпълнението се отчита от завършените към 31.12.2024 г. ПСОВ Батановци по етап II на проекта на ВиК Перник (акт. № 15/ 27.09.2024 г.) и ПСОВ Бяла-Обзор от етап II на ВиК Бургас (акт. № 15/ 25.11.2024 г.)

Табл. № 1. Информация за напредъка по показател за краен продукт по П1 на ПОС 2021-2027 г.

2. По приоритет 2 „Отпадъци“ има 3 бр. показатели за краен продукт, от които за 2 бр. са заложен междинни стойности за 2024 г., RCO34 и RCO107. Към 31.12.2024 г. тези стойности не са постигнати.

Показател	Междинна цел (2024) съгл. ПОС 2021-2027	Постигнато изпълнение	Бележка
RCO34	16 500	0	Няма приключени проекти, вж. раздел III.6, Приоритет „Отпадъци“
RCO107	1 000 000	0	Няма приключени проекти, вж. раздел III.6, Приоритет „Отпадъци“

RCO38	0	неприложимо	неприложимо

Табл. № 2. Информация за напредъка по показатели за краен продукт по П1 на ПОС 2021-2027 г.

3. По приоритет 3 „Биологично разнообразие“ има 2 бр. показатели за краен продукт със заложен междинни стойности за 2024 г., RCO37 и 3.4, като към 31.12.2024 г. за единия показател (3.4) тази стойност е постигната, а за другия (RCO37) – междинната стойност не е постигната.

Показател	Междинна цел (2024) съгл. ПОС 2021-2027	Постигнато изпълнение	Бележка
RCO37	800	0	Няма приключени проекти, насочени към Натура 2000; вж. раздел III.6, Приоритет „Биологично разнообразие“
3.4	1 611 184	1 716 364,51	Сключени 18 договора за БФП с общини по процедура BG16FFPR002-3.007

Табл. № 3. Информация за напредъка по показатели за краен продукт по П3 на ПОС 2021-2027 г.

4. По приоритет 4 „Риск и изменение на климата“ има 5 бр. показатели за краен продукт, като само 2 бр. са със заложен междинни стойности за 2024 г., RCO24 и 4.1. Към 31.12.2024 г. за единия показател (4.1) тази стойност е постигната, а за другия (RCO24) – междинната стойност не е постигната.

Показател	Междинна цел (2024) съгл. ПОС 2021-2027	Постигнато изпълнение	Бележка
RCO24	9 218 550,00	0	Няма приключени проекти; вж. раздел III.6, Приоритет „Риск и изменение на климата“
RCO26	0	неприложимо	неприложимо
RCO27	0	неприложимо	неприложимо
RCO28	0	неприложимо	неприложимо
4.1	4 795 000	15 425 160,22	Сключени 4 договора за БФП с Агенция „Пътна инфраструктура“ по процедура BG16FFPR002-4.007

Табл. № 4. Информация за напредъка по показатели за краен продукт по П4 на ПОС 2021-2027 г.

5. По приоритет 5 „Въздух“ има 3 бр. показатели за краен продукт, като 2 бр. са със заложен междинни стойности за 2024 г., RCO36 и 5.2. Към 31.12.2024 г. тези стойности не са постигнати.

Показател	Междинна цел (2024)	Постигнато изпълнение	Бележка

	съгл. ПОС 2021-2027		
RCO22	0	неприложимо	неприложимо
RCO36	30,41	0	Няма приключени проекти, вж. раздел III.6, Приоритет „Въздух“
5.2	4 590	0	Няма приключени проекти, вж. раздел III.6, Приоритет „Въздух“

Табл. № 5. Информация за напредъка по показатели за краен продукт по П5 на ПОС 2021-2027 г.

6. По приоритет 6 „Техническа помощ“ има 5 бр. показатели за краен продукт със заложен междинни стойности за 2024 г., ТА1, ТА2, ТА3, ТА4 и ТА5, като към 31.12.2024 г. тези стойности са постигнати.

Показател	Междинна цел (2024) съгл. ПОС 2021-2027	Постигнато изпълнение	Бележка
ТА1	120	502	Вж. разяснения в раздел III.6, Приоритет „Техническа помощ“
ТА2	40	40	Съгласно Годишния план за обучения за 2024 г.
ТА3	115	119	Съгласно щатното разписание на ГД ОПОС в МОСВ
ТА4	1	1	Информационно събитие за Световния ден на околната среда, 5 юни
ТА5	1	1	Вътрешна оценка на резултатите от междинния преглед на изпълнението

Табл. № 6. Информация за напредъка по показатели за краен продукт по П6 на ПОС 2021-2027 г.

Видно от изложеното за програмата има включени общо 19 показателя за краен продукт, от които за 5 показателя междинна стойност не е заложена, за 6 показателя междинната стойност към 2024 г. не е постигната, а за 8 показателя междинната стойност е изпълнена. Това показва, че изпълнението на програмата към 31.12.2024 г. е малко над 57% от планираното.

Следва да се подчертае, че характерът на инвестициите – тежка инфраструктура, чиято реална реализация на терен отнема средно между 2 и 4 години, в които не се отчита времето за проектиране, административни и съгласувателни действия, процедури по устройствено планиране, периода на провеждане на тръжните процедури и последващото им обжалване до издаване на крайното решение на Съда, предполага изключително бавен старт на изпълнението. Практиката от двата програмни периода – 2007-2013 г. и 2014-2020 г., обаче показва категорична тенденция, а именно: бавният старт и цялостното изначално забавяне се компенсират в последните две години от програмния период. Това е ясно представено в сравнителните таблици:

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

Програма	ОПОС 2007-2013		ОПОС 2014-2020		ПОС 2021-2027	
Дата на одобрение от ЕК	7.11.2007		15.6.2015		7.10.2022	
Сравняван двугодишен начален период	2008-2009	% от бюджета	2016-06/2017	% от бюджета	2023-2024	% от бюджета
Договаряне	898 770 126	26,0%	749 006 911	21,6%	1 430 359 551	40,1%
Извършени плащания (вкл. аванси)	96 673 736	3,0%	116 142 136	3,4%	152 718 077	4,3%
Верифицирани разходи	38 854 698	1,0%	68 333 766	2,0%	44 540 658	1,3%
Сертифицирани разходи	0	0,0%	61 673 158	1,8%	42 600 081	1,2%

Табл. № 7. Сравнение на началния двугодишен период по трите програми ОПОС 2007-2013 г. , ОПОС 2014-2020 г. и ПОС 2021-2027 г.

Програма	ОПОС 2007-2013		ОПОС 2014-2020	
Изпълнение	към края на 2015 г.		към края на 2024 г.	
Договаряне	3 355 492 548	104,5%	3 207 322 180	98,3%
Извършени плащания (вкл. аванси)	3 401 737 970	106,0%	3 167 093 138	97,1%
Верифицирани разходи	3 216 782 004	100,2%	3 137 881 841	96,2%
Сертифицирани разходи	3 216 782 004	100,2%	3 138 103 120	96,2%

Табл. № 8. Сравнение на изпълнението на програми ОПОС 2007-2013 г. и ОПОС 2014-2020 г. в края на програмния период

Представените данни в двете таблици показват ясна и категорична тенденция в две посоки – по-добро представяне на ПОС 2021-2027 г. спрямо програмите от предишните програмни периоди и успешно финализиране на програмите въпреки слабия първоначален старт и сериозни забавяния и сложни предизвикателства. Всичко това дава висока степен на увереност, че при настоящото изпълнение на програма „Околна среда“ 2021-2027 г., като се предприемат и планираните действия по осигуряване на „резервни проекти“ в рамките на обявяване на процедури над бюджета на програма (наддоговаряне по смисъла на Решение на Министерски съвет № 623 от 30.08.2024 г. за предоставяне на финансова подкрепа в размер на 20 на сто над общия бюджет на програмата), както и с предложенията за допълнение на допустимите дейности така, както същите са разписани в раздел 3 по-долу, пълното изпълнение към 2029 г. е напълно реалистично.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

2. Предложение за окончателното разпределяне на сумата за ГЪВКАВОСТ

Предвид липсата на прехвърляне на средства между отделните приоритети на програмата, в съответствие с чл. 18, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2021/1060 не се предлага преразпределяне на сумата за гъвкавост.

3. Предложения за изменение на програма „Околна среда“ 2021-2027 г., за да се адресира оценката на резултатите от междинния преглед на изпълнението

С цел да се отразят резултатите от междинния преглед на изпълнението, в допълнение към действията, предприети от УО на ПОС 2021-2027 г., са изпратени нарочни запитвания към компетентните органи по отношение политиките, които се подкрепят с финансиране от програмата. Получени са становища и предложения от главна дирекция "Политика по изменение на климата" и дирекции „Управление на водите“, „Управление на отпадъците и опазване на почвите“, „Национална служба за защита на природата“ и „Опазване чистотата на въздуха“ в Министерство на околната среда и водите, както и от Министерство на регионалното развитие и благоустройството във връзка с отговорностите му в отрасъл ВиК:

ПРИОРИТЕТ 1 „Води“

Ресорната дирекция предлага с цел осигуряване изпълнението на поети ангажименти от Република България в процеса на присъединяване към ЕК за постигане на съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО за пречистване на градските отпадъчни води (Директива 91/271/ЕИО) за агломерации над 10 000 екв. ж. в срок до 31.12.2010 г. и за агломерации между 2000 и 10 000 екв. ж. в срок до 31.12.2014 г., и взето Решение от Европейската комисия (на 14.11.2024 г.) за сезиране на Съда на ЕС по Процедура по нарушение № 2017/2082 по описа на Европейската Комисия, да бъдат подпомогнати за изпълнение на мерки за изграждане на канализационни системи **всички агломерации над 10 000 екв. ж., за които са необходими мерки и които са включени в изготвения през 2024 г. национален доклад по чл. 17 от Директива 91/271/ЕИО.**

Предвид факта, че всички агломерации с над 10 000 екв. ж., които се намират на обособени територии, обслужвани от един ВиК оператор (и в този смисъл отговарят на т. нар. „регионален подход“), които все още не са постигнали необходимото съответствие, се подпомагат или са планирани за подкрепа с финансиране от ПОС 2021-2027 г. (5те фазираните проекта на ВиК Варна, ВиК Пловдив, ВиК Перник, ВиК Сливен и ВиК Бургас, както и 7те проекта на новоконсолидираните ВиК Йовковци (Велико Търново), ВиК София-област, ВиК Плевен, ВиК Габрово, ВиК Търговище, ВиК Хасково и ВиК Добрич), остават агломерациите с над 10 000 екв. ж., които са в несъответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО: агломерации Петрич, Сандански, Гоце Делчев, Разлог в област Благоевград;

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021 – 2027 г.

агломерации Берковица и Лом в област Монтана; агломерация Троян в област Ловеч; агломерации Велинград и Пазарджик в област Пазарджик; агломерация Дупница в област Кюстендил и агломерации Разград и Исперих в област Разград. От тях 9 са в несъответствие за неизградени съоръжения за пречистване на отпадъчните води, като се предлага с изменението на програмата да се допуснат инвестиции за повишаване проектната готовност за адресиране на точковото замърсяване и осигуряване на свързаност с мрежата за отвеждане на отпадъчни води. Това се изразява в изменения на текстовете в раздел 2.1.1.1.1. „Интервенции по линия на фондовете“ на приоритета, като се извежда фокусът на интервенции върху агломерациите в консолидирани райони, а новото предложение остава в обхвата на сега допустимите „инфраструктурни мерки за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води с принос за постигане на съответствие с Директива 91/271/ЕИО“.

Същевременно Министерство на регионалното развитие и благоустройството информират, че „Български ВиК холдинг“ ЕАД е водещ краен получател по Инвестиция С9.11 съгласно Постановление № 157 на Министерския съвет от 2022 г. за определяне на органите и структурите, отговорни за изпълнението на Плана за възстановяване и устойчивост на Република България. Инвестицията обхваща изпълнение на „Програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи, включително и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 5 000 и 10 000 еквивалент жители“. Към декември 2024 г. МРРБ нямат информация от Министерство на финансите за приключването на процедурата за изменение обхвата, бюджета и сроковете по тази конкретна инвестиция – С9.11 (съгласно чл. 21 от Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 година за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (Регламента), стартираше през 2023 г., като тази липса на сигурност по отношение на условията за изпълнение на инвестицията пречат крайните получатели да започнат реално изпълнение на дейностите дори за агломерациите, в които има избрани изпълнители и влезли в сила решения за избор. МРРБ обръща внимание, че всички обществени поръчки са изготвени и проведени под условие - без осигурено финансиране. Предвид това и с оглед важността на проектите и проблемите, които същите решават, както и отчитайки забавянето на изпълнението/финансирането по ПВУ, се предлага да се разшири обхвата на Програма „Околна среда“ 2021 – 2027 г., като се осигури възможност за получаване на финансова подкрепа и за други проекти в консолидирани територии.

В тази връзка се предлага редакция в същия раздел на програмата, с която се посочва, че са допустими инвестиции и във връзка с превенциране стартирането на нови наказателни процедури срещу страната (по отношение на агломерации между 5 000 и 10 000 екв. ж., каквито именно са включените в обхвата на цитираната Инвестиция С9.11 от Националния план за възстановяване и устойчивост).

За целите на тази инвестиция са обследвани спецификите на финансирането чрез Механизма за възстановяване и устойчивост и тези при програмите в рамките на Кохезионната политика. Установени са някои съществени различия – напр. въведеното изискване за собствено участие в размер на 20%, вместо представяне на анализ „разходи-ползи“ при МВУ, предварителен контрол за законосъобразност на поръчките за избор на изпълнители на дейностите при МВУ за разлика от извършването на последващ контрол

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

при програмите чрез ЕФСУ, налагането на финансови корекции съгл. посоченото по-горе *Решение на Комисията от 14 май 2019 година за установяване на насоките за определяне на финансови корекции* при финансирането чрез ЕФСУ за разлика от това по МВУ, при което това *Решение* не се прилага и в този смисъл тежестта на финансовите корекции е по-ниска при инвестициите по НПВУ, и т.н. Същевременно са разгледани практиката и научените уроци от финансираните през 2014-2020 г. 14 ВиК проекта с аналогични бенефициенти – ВиК оператори на консолидирани обособени територии, както и проектите на операторите със сключени договори в рамките на процедура BG16FFPR002-1.002 Изграждане на ВиК инфраструктура за 7 ВиК оператора. Впечатление правят по-облекчените правила на предоставяне на подкрепа чрез Механизма за възстановяване и устойчивост спрямо по-строгите условия, приложими за Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд, въпреки стремежа за опростяване, който е основен принцип за програмния период 2021-2027 г. За проектите по програмите за „околна среда“ както за 2014-2020 г., така и в периода 2021-2027 г. за определяне на размера на собственото участие от страна на бенефициентите в сектор „Води“ се разработват нарочни финансови и икономически анализи (анализ „разходи – ползи“) и анализи на чувствителността и риска, които съобразяват изискванията на ръководствата и указанията за изготвяне на анализ на разходите и ползите при инвестиционни проекти на Европейската комисия.

За разлика от 2014-2020 г., Регламент (ЕС) 2021/1060 с общоприложими разпоредби за периода 2021-2027 г., не посочва изрично методите, които следва да бъдат използвани при операции, генериращи нетни приходи, като не са установени и фиксирани проценти за отделни сектори и подсектори. Въпреки това, в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост, ЕК е възприела подхода с фиксиран процент за самоучастие от страна на бенефициентите за инвестициите, свързани с изграждане на ВиК инфраструктура.

При предложението за прехвърляне на ВиК инвестиция C9.I1 за подкрепа вместо от Националния план за възстановяване и устойчивост, от Програма „Околна среда“ 2021-2027 г., следва да се осигури приемственост на подходите за финансиране и изпълнение на интервенциите, като по този начин ще се отговори и на амбицията на ЕК за опростяване и намаляване административната тежест за бенефициентите. Прилагането на подход с фиксиран процент на самоучастие съкращава сроковете за подготовка на проектните предложения от страна на бенефициентите, като едновременно с това гарантира баланс между защита на публичния ресурс на европейския данъкоплатец и недопускане на прекомерност по отношение финансовото участие на бенефициентите по ПОС 2021-2027 г.

Това е приложено вече при процедури в сектор Отпадъци, където фиксираният процент е установен на 20%. Управляващият орган е изискал от бенефициентите по процедури BG16FFPR002-2.003 „Мерки за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/ регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци“ и BG16FFPR002-2.004 „Мерки за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци – втора“ да осигурят задължително самоучастие в размер на 20% от общата стойност на допустимите инвестиционни разходи по проекта, следвайки последователен, логичен и консистентен подход между двата програмни периода и позовавайки се на данни от изпълнени проекти.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

Предвид това се предлага този подход да бъде надграден с прилагането на фиксиран процент и в сектор „Води“ за проектите за изграждане на ВиК инфраструктура. Следва да се обърне внимание, че фиксиран процент не е приложен за 7те ВиК оператора (Плевен, Велико Търново, Търговище, Хасково, София-област, Габрово и Добрич), за които Регионални Прединвестиционни Проучвания (РПИП) бяха разработени през програмния период 2014-2020 г. с финансиране от ОПОС 2014-2020 г. Основната причина е, че в рамките на РПИП се подкрепи финансово и изготвянето на анализи „разходи-ползи“ (АРП) за тези оператори. На практика, същите се изискват на етапа на кандидатстване по ПОС 2021-2027 г., тъй като:

- са с актуални данни, които дават увереност за изчисление процента на собствено участие по коректен и проверим метод;
- позволяват надграждане на подкрепата между двата програмни периода, като използването им през 2021-2027 г. гарантира устойчивост на резултатите от подкрепата през предишния програмния период;
- гарантират, че целите на подкрепата от 2014-2020 г. няма да бъдат компрометирани при неизползване на тези документи, поради въвеждане на фиксиран процент и за тези проекти.

Предвид това, за 7те ВиК оператора се прилага допустимият метод на изчисляване нетните приходи, които следва да бъдат предварително намалени при отчитане потенциала на операциите да генерират такива, чрез изготвяне на анализ „разходи-ползи“ при отчитане на подходящия референтен период за сектора или подсектора, приложим за операцията, обичайно очакваната рентабилност за съответната категория инвестиция, прилагането на принципа „замърсителят плаща“ и принципа за възстановяване на разходите в пълен размер при съблюдаване на социалната поносимост на таксите за ВиК услуги, особено важна за населението с по-ниски доходи.

За останалите ВиК инвестиции по приоритет 1 „Води“ на програма „Околна среда“ 2021-2027 г. се предлага да се продължи подхода с прилагане на фиксиран процент за нетните приходи, установен от УО въз основа на метод, основан на данни за минали проекти в размер на 12% за инвестициите, които ще се прехвърлят за финансиране от ПВУ, който е изчислен по следния начин:

На база на натрупания опит и историческите данни за резултатите от оценката на представените до настоящия момент анализи разходи-ползи по одобрените за финансиране проекти в агломерации над 10 000 екв. ж., е видно, че при отчитане на спецификите на ВиК сектора в България и социално-икономическите прогнози за развитието на страната, средният размер на собственото участие от страна на бенефициентите ВиК оператори е 12% от общата стойност на допустимите инвестиционни разходи по проекта:

№ Проект	Бенефициент	Общ размер инвестиции по ОПОС/ПОС (лв.)	Финансо в дефицит ОПОС/ПОС	% на собствен о участие	Предвидена инвестиция чрез ПВУ (лв.)	бележка
BG16M1OP002-1.014-0001-C06	"Водоснабдяване и канализация" ЕООД - гр. Смолян	70 290 944,53	89,21%	10,79%	28 141 797,75	Данните за % собств. участие са

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021 – 2027 г.

ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

						от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0001-C05	"Водоснабдяване и канализация - Русе" ООД	95 239 947,03	87,30%	12,70%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0002-C03	Водоснабдяване и канализация ООД - Враца	44 191 376,54	87,18%	12,82%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0003-C03	Водоснабдяване и канализация ЕООД, Ямбол	27 160 979,35	89,30%	10,70%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0004-C05	„Водоснабдяване и Канализация“ ООД-Перник	50 461 934,10	89,89%	10,11%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0005-C04	"Водоснабдяване и канализация" ООД, Силистра	54 858 390,53	89,49%	10,51%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0006-C06	"Водоснабдяване и канализация ЕООД" Видин	11 333 520,45	90,95%	9,05%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0007-C06	"Водоснабдяване и канализация" ЕООД, гр. Пловдив	46 032 313,70	84,94%	15,06%	104 851 941,16	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0008-C06	"Водоснабдяване и канализация - Сливен" ООД	57 183 691,58	86,00%	14,00%	38 520 462,72	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0009-C05	"Водоснабдяване и канализация - Варна" ООД	38 334 262,76	83,75%	16,25%	59 341 340,55	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0010-C03	„ВиК“ ООД, гр. Кърджали	60 183 448,35	87,98%	12,02%	27 984 926,29	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0011-C07	"Водоснабдяване и канализация" ЕАД гр. Бургас	101 709 191,43	82,07%	17,93%	неприложимо	Данните за % собств. участие са

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

						от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0012-C04	Водоснабдяване и канализация-Шумен ООД	93 829 628,03	88,51%	11,49%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16M1OP002-1.016-0013-C06	Водоснабдяване и канализация ЕООД Стара Загора	101 511 575,36	88,20%	11,80%	110 906 431,12	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16FFPR002-1.002-0001	„ВиК“ ЕООД - София (София област)	165 609 386,73	86,62%	13,38%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16FFPR002-1.002-0002-C01	ВиК ООД, гр. Габрово	76 915 433,65	88,91%	11,09%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16FFPR002-1.002-0003	Водоснабдяване и канализация ЕООД Хасково	143 424 478,17	88,40%	11,60%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16FFPR002-1.002-0006	"ВиК" ООД, Търговище	122 025 107,31	88,48%	11,52%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16FFPR002-1.002-0005	Водоснабдяване и канализация ЕООД, гр. Плевен	150 636 221,65	95,90%	4,10%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16FFPR002-1.002-0007	Водоснабдяване и канализация Йовковци ООД	250 201 319,48	89,35%	10,65%	неприложимо	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
BG16FFPR002-1.002-0004	Водоснабдяване и канализация Добрич АД	161 540 096,52	81,35%	18,65%	35 173 495,28	Данните за % собств. участие са от одобрен АРП
Медиана			88,30%	11,70%	Предложение за фиксиран %	12,00%
Средна аритметична			86,93%	13,07%		

За проектите с АРП през период 2014-2020 г. средният процент на БФП е 87,68%, със осреднен размер на собствения принос от 12,32%. В същото време за одобрените 7 проекта през периода 2021-2027 г. средният размер на БФП е 88,07% със приблизителен

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

собствен принос от 11,93%, което допълнително мотивира направеното от УО предложение за определяне на фиксиран процент на съ-финансиране от 12% за новите ВиК проекти.

За ВиК проекта на Столична община УО е определил фиксиран процент на съфинансиране, като прилага аналогичен подход, отчитайки към посочените в таблицата проценти, процента на съфинансиране на Столична община от проекта, реализиран в 2014-2020 г. и спецификите относно наличието на концесионер на ВиК инфраструктурата – „Софийска вода“ ЕАД по силата на Закона за концесиите, като следва последователен, логичен и консистентен подход между двата програмни периода 2014-2020 г. и 2021-2027 г. Така фиксираният процент за Столична община е установен на 25% от общата стойност на допустимите инвестиционни разходи.

Следва да се обърне внимание, че много често проектите включват в себе си инвестиционни разходи, които не отговарят на изискванията за допустимост, съгласно националната нормативна уредба, но са необходими за постигането на целите на проекта. Този тип разходи се финансират на 100% със собствени средства на бенефициента (които на практика се генерират основно от заплащаните от населението на агломерациите такси за предоставянето на ВиК услугите), което води до увеличаване на действителния размер на собственото финансиране спрямо общите инвестиционни разходи по проекта. Същевременно (по статистически данни), доходите на населението в по-малките населени места са по-ниски, което предполага по-ниска социална поносимост и по-висок процент на финансов дефицит. С цел постигане на равно третиране на бенефициентите по ПОС 2021-2027 г., предвид унифицираната методология за изготвяне на анализите разходи-ползи за програмен период 2014-2020 г., съобразявайки регионалния подход за едно Регионално прединвестиционно проучване на един бенефициент за една обособена територия, горепосочените резултати за размера на собственото участие на бенефициентите могат да бъдат екстраполирани по отношение на агломерациите между 5 000 и 10 000 екв. ж., от където е видно, че средният процент на съфинансиране е 12 на сто от общата стойност на допустимите инвестиционни разходи по проекта.

В допълнение, специално по отношение на проектите, които се предлага да се прехвърлят за финансиране от ПВУ към програма „Околна среда“, следва да се отбележи, че през програмен период 2021-2027 г. се наблюдава значително по-слаб интерес към ПОС като източник на финансиране, което е пряко свързано с няколко фактора, сред които: - наличие на множество конкурентни източници на финансиране; - ограничен кадрови капацитет при бенефициентите за тяхното реализиране и не на последно място - наличие на различни условия за изпълнението на сходни по същността им дейности. До момента НПВУ е поставян приоритетно в центъра на внимание на ВиК операторите – от една страна предвид по-краткия срок за изпълнение на проектите, а от друга – по-опростените правила, включително и липсата на финансови корекции по смисъла на *Решението на Комисията от 14 май 2019 година за установяване на насоките за определяне на финансови корекции*. В този смисъл, включването на проектите за финансиране чрез ПОС, определено увеличава тежестта за бенефициентите-оператори – както административно, така и финансово. Неприлагането на цитираното Решение на ЕК за финансови корекции при инвестициите по НПВУ води до това, че при Механизма за възстановяване и устойчивост тежестта на финансовите корекции е в пъти по-ниска, отколкото при ПОС 2021-2027 г. За да се въведе някакъв баланс по отношение правилата на опростяване и намаляване административната

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

тежест, съчетано с равнопоставеност на бенефициентите и условията за финансиране по различните процедури по ПОС, се предлага именно изчисления фиксиран процент от 12 на сто при дизайна на ВиК инвестицията, която да се финансира от програмата, вместо от ПБУ. По този начин от една страна условията между двата източника на финансиране – ЕФСУ и МБУ, ще бъдат значително сближени по отношение принципа за опростяване, а същевременно ще се гарантира съобразяване на принципа за равно третиране на бенефициентите – ВиК оператори, по отношение процента на собствено участие във ВиК проектите по ПОС 2021-2027 г.

. По този начин условията между двата източника на финансиране – ЕФСУ и МБУ, ще бъдат значително сближени по отношение принципа за опростяване (още повече, че практиката показва, че последващият контрол за законосъобразност в общия случай приключва с налагане на финансова корекция по отношение проведените поръчки за избор на изпълнители на дейностите по проекта, а това, както е посочено по-горе в раздел „Общи предизвикателства пред изпълнението на програмата, които имат отражение върху постигането на междинните цели“, има силно негативно влияние върху това програма „Околна среда“ да бъде предпочетена от потенциалните бенефициенти като източник на финансиране).

В заключение, предвид описаната по-горе в раздел III.6 (приоритет „Води“) логика на програмиране на целевите стойности на показателите се предлага ревизирането им, за да се отразят основните инвестиции по приоритета – тези на 5те фазиран проект, ведно със заложените целеви стойности за 7те проекта на ВиК операторите по процедура BG16FFPR002-1.002, както и предлаганите за прехвърляне от ПБУ към ПОС 7 проекта за 10 агломерации. Предлаганите ревизии се основават на информацията, както следва:

1. RCO32 „Нов или подобрен капацитет за пречистване на отпадъчни води“ – целевите стойности на показателя по 7те проекта по процедура BG16FFPR002-1.002, на 5те фазиран и на 7те проекта от ПБУ са:

ВиК Йовковци (Велико Търново) – 120 318 екв. ж.

ВиК Габрово – неприложимо

ВиК Търговище – 49 775 екв. ж.

ВиК Хасково – 19 584 екв. ж.

ВиК Добрич – 42 643 екв. ж.

ВиК София-област – 51 008 екв. ж.

ВиК Плевен – няма предвидени инвестиции в ПСОВ

ВиК Перник – 4 237 екв. ж.

ВиК Варна – няма предвидени инвестиции в ПСОВ във втора фаза на проекта

ВиК Сливен – няма предвидени инвестиции в ПСОВ във втора фаза на проекта

ВиК Пловдив – няма предвидени инвестиции в ПСОВ във втора фаза на проекта

ВиК Бургас – 106 672 екв. ж.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

ВиК Варна – агл. Девня – 9 900 екв. ж и агл. Долни Чифлик – 8 603 екв. ж. (от ПВУ)

ВиК Добрич – агл. Генерал Тошево – 5 772 екв. ж.

ВиК Кърджали – агл. Крумовград – 6 771 екв. ж.

ВиК Пловдив – агл. Рогош-Скуtare – 5 340 екв. ж. и агл. Съединение – 6 259 екв. ж.

ВиК Сливен – агл. Котел – 5 100 екв. ж.

ВиК Смолян – агл. Девин – 6 500 екв. ж.

ВиК Стара Загора – агл. Гълъбово – 6 809 екв. ж. и агл. Павел Баня – 5 309 екв. ж.

2. RCR41 „Жители, свързани към подобро обществено водоснабдяване“ – целевите стойности на показателя по 7те проекта са съгласно представените проекти, а на тези по 5те фазирани – съгл. сключените договори за втория етап, както и предлаганите за прехвърляне от ПВУ към ПОС 7 проекта за 10 агломерации:

ВиК Йовковци (Велико Търново) – 105 135 лица

ВиК Габрово – 60 425 лица

ВиК Търговище – 44 403 лица

ВиК Хасково – 64 121 лица

ВиК Добрич – 86 104 лица

ВиК София-област – 20 558 лица

ВиК Плевен – 93 738 лица

ВиК Перник – 29 371 лица

ВиК Варна – 100 503 лица

ВиК Сливен – 47 108 лица

ВиК Пловдив – 29 371 лица

ВиК Бургас – 216 739 лица

ВиК Варна – агл. Девня – 1 838 лица и агл. Долни Чифлик – 1 296 лица (от ПВУ)

ВиК Добрич – агл. Генерал Тошево – 794 лица

ВиК Кърджали – агл. Крумовград – 551 лица

ВиК Пловдив – агл. Рогош-Скуtare – 308 лица и агл. Съединение – 1 021 лица

ВиК Сливен – агл. Котел – 1 944 лица

ВиК Смолян – агл. Девин – 598 лица

ВиК Стара Загора – агл. Гълъбово – 2 610 лица и агл. Павел Баня – 2 589 лица.

3. RCR42 „Жители, свързани към поне вторично пречистване на отпадъчни води“ – целевите стойности на показателя по 7те проекта са съгласно представените проекти, а на тези по 5те фазирани – съгл. сключените договори за втория етап, както и предлаганите за прехвърляне от ПВУ към ПОС 7 проекта за 10 агломерации:

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

ВиК Йовковци (Велико Търново) – 87 795 лица
ВиК Габрово – 221 лица
ВиК Търговище – 44 403 лица
ВиК Хасково – 18 280 лица
ВиК Добрич – 44 882 лица
ВиК София-област – 64 698 лица
ВиК Плевен – 7 452 лица
ВиК Перник – 912 лица
ВиК Варна – 266 951 лица
ВиК Сливен – 6 130 лица
ВиК Пловдив – 239 359 лица
ВиК Бургас – 267 979 лица
ВиК Варна – агл. Девня – 8 182 лица и агл. Долни Чифлик – 5 503 лица (от ПВУ)
ВиК Добрич – агл. Генерал Тошево – 5 698 лица
ВиК Кърджали – агл. Крумовград – 6 261 лица
ВиК Пловдив – агл. Рогош-Скуtare – 5 219 лица и агл. Съединение – 5 890 лица
ВиК Сливен – агл. Котел – 4 879 лица
ВиК Смолян – агл. Девин – 5 613 лица
ВиК Стара Загора – агл. Гълъбово – 6 662 лица и агл. Павел Баня – 2 516 лица
Столична община (РПИП-2) – 31 000 лица.

Проектите на Столична община, ВиК София-област, ВиК Плевен, ВиК Перник, ВиК Варна, ВиК Сливен, ВиК Пловдив се подпомагат от Кохезионния фонд, а проектите на останалите оператори (ВиК Йовковци (Велико Търново), ВиК Габрово, ВиК Търговище, ВиК Хасково, ВиК Бургас и ВиК Стара Загора) – от ЕФРР към категория „по-слабо развити региони“. Предвид това разпределение се предлагат ревизии на целевите стойности на показателите, като се вземат предвид фазираните проекти със 100% изпълнение; цитираните 7 нови проекта със 100% очаквано изпълнение, очаквания проект на Столична община, отчитайки приоритетността на инвестициите в събиране и пречистване на отпадъчни води (с цел постигане на съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО и адресиране на наказателната процедура срещу България), а като допълващи инвестиции – водоснабдяване и постигане на съответствие с Директива (ЕС) 2020/2184; и предлаганите за прехвърляне от ПВУ към ПОС ВиК проекти. От предлаганите за прехвърляне от ПВУ към ПОС ВиК проекти - проектите на ВиК Добрич, ВиК Смолян и ВиК Стара Загора ще се подпомагат от ЕФРР, а проектите на ВиК Варна, ВиК Кърджали, ВиК Пловдив и ВиК Сливен ще се подпомагат от КФ. Последните се предлагат като резервни проекти, които да обезпечат потенциално непълно изпълнение на основните проекти, планирани за подкрепа чрез програмата. Предвид това и факта, че не се предлага увеличение в бюджета на

приоритета, индикативните им целеви стойности се включват към стойността (2029) на програмните показатели с принос от 30%.

Следва да се има предвид, че първоначално заложените и одобрени стойности (2029) са определени в програмата единствено на база данни от преброяването на НСИ, 2011 за агломерациите в 7те нови проекта. Същите не отчитат:

- фазираните проекти, за които едва през 2024 г. са сключени договорите за фаза 2, в които са включени целеви стойности на показателите за 2021-2027 г.;
- разработените РПИП за 7те нови проекта, които именно дефинират конкретните нужди, още повече че извеждат като приоритет инвестиции в отвеждане и пречистване, а водоснабдителния компонент е допълващ;
- сключените договори за БФП за 7те нови проекта, с реално изведените от РПИП целеви стойности на показателите.

Нанесените ревизии в целевите стойности са както следва (получените сумарни стойности по показатели са закръглени):

Показател	Фонд	Категория региони	Целева стойност (2029) съгл. ПОС 2021-2027	Предложение за изменение на целевата стойност (2029)
RCO32	ЕФРР	По-слабо развити	317 000	340 000
	КФ	Неприложимо	23 000	70 000

Табл. № 9. Предложение за изменение на целевите стойности на показател за краен продукт по П1 на ПОС

Показател	Фонд	Категория региони	Целева стойност (2029) съгл. ПОС 2021-2027	Предложение за изменение на целевата стойност (2029)
RCR41	ЕФРР	По-слабо развити	570 000	570 000
	КФ	Неприложимо	1 109 270	320 000

Табл. № 10. Предложение за изменение на целевите стойности на показател за резултат по П1 на ПОС

Показател	Фонд	Категория региони	Целева стойност (2029) съгл. ПОС 2021-2027	Предложение за изменение на целевата стойност (2029)
RCR42	ЕФРР	По-слабо развити	105 000	465 000
	КФ	Неприложимо	103 977	630 000

Табл. № 11. Предложение за изменение на целевите стойности на показател за резултат по П1 на ПОС

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

ПРИОРИТЕТ 2 „ОТПАДЪЦИ“

Компетентната дирекция отбелязва възможността за изпълнение на мерки от Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци и Програмата за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци и други и посочват, че възможните мерки следва да бъдат обсъдени и адаптирани с цел отклоняване на конкретни количества битови отпадъци от депониране и насочване за рециклиране на по-голям дял от същите.

Предвид това се предлагат изменения в раздел 2.1.1.1.1. „Интервенции по линия на фондовете“ на приоритета, като се включва нова допустима интервенция – мерки за оптимизиране на процесите на управление на битовите отпадъци от общините във връзка с въвеждане на схема „плащаш, колкото изхвърляш“. Оптимизирането е в насока създаване на технически възможности за прилагане от общините на схемата и на материална обезпеченост за повишаване мотивацията на гражданите за разделно събиране и предаване за последващо рециклиране и/или повторна употреба за сметка на по-малко количество изхвърлени смесени битови отпадъци.

Същевременно въз основа на данните от междинния преглед, проучванията сред бенефициентите, получените проектни предложения по вече обявените от страна на УО процедури за кандидатстване и анализите на наличната и вече действаща инфраструктура и потребностите на общините за постигане на целите по управление на битовите отпадъци, отчитайки факта, че същите са основните бенефициенти по приоритета, се предлага да се редуцират целевите стойности на показатели RCO34 „Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъците“ и RCR47 „Рециклирани отпадъци“ с 40%. Първоначално при разработването на програмата целевите стойности (2029 г.) бяха заложени на база данните от националната морфология за състава на битовите отпадъци, възложена от МОСВ през 2019 г. Тези данни обаче не отчитат влиянието, което биха имали изградените със средства от ОПОС 2014-2020 г. инсталации за компостиране, изградените такива инсталации със собствени средства от общините, както и изпълнените допълнителни мерки за предотвратяване образуването на отпадъци в редица общини (особено такива с населени места с преобладаващи индивидуални сгради). Чрез допълнително въведените в експлоатация след 2019 г. инсталации за компостиране се осигурява около 30% отклоняване на количества биоразградими битови отпадъци от потока смесено събирани от домакинствата отпадъци, основно зелени и дървесни, част хранителни (по данни от масовите баланси, ползвани за изготвяне на изпълнените проекти). Допълнително, чрез предоставените след 2019 г. компостери на домакинствата, които обитават индивидуални сгради с частен двор, за третиране на място основно на зелени и частично на хранителни отпадъци, също се отклоняват количества биоразградими отпадъци от потока смесено събирани битови отпадъци. Закупуването на компостери се подпомага чрез средства от Предприятието за управление дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) или собствени средства на общините, вкл. отчисления по чл. 64 от Закона за управление на отпадъците. При проучванията сред бенефициентите – общини и от извършените анализи се установи, че част от общините имат изградени и ползват инсталации за компостиране с достатъчен капацитет, но има потребности за тяхната модернизация и надграждане (при преобладаващата част без потребност от увеличаване на капацитета) за подобряване на

технологията за компостиране, вкл. и за осигуряване на възможност за съвместно или самостоятелно рециклиране и на зелени и хранителни отпадъци, както и за подобряване качеството на произведения продукт – компост. За тези общини финансирането за изграждане на нов капацитет за рециклиране е необосновано, нецелесъобразно и финансово неустойчиво, което допълнително намалява стойността на очаквания „допълнителен капацитет за рециклиране“.

Предвид това се предлагат следните ревизии на целевите стойности на показателите:

Показател	Фонд	Категория региони	Целева стойност (2029) съгл. ПОС 2021-2027	Предложение за изменение на целевата стойност (2029)
RCO34	ЕФРР	По-слабо развити	250 000	150 000
		Региони в преход	80 000	48 000

Табл. № 12. Предложение за изменение на целевите стойности на показател за краен продукт по П2 на ПОС

Показател	Фонд	Категория региони	Целева стойност (2029) съгл. ПОС 2021-2027	Предложение за изменение на целевата стойност (2029)
RCR47	ЕФРР	По-слабо развити	250 000	150 000
		Региони в преход	80 000	48 000

Табл. № 13. Предложение за изменение на целевите стойности на показател за резултат по П2 на ПОС

ПРИОРИТЕТ 3 „БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ“

Компетентната дирекция представя следните предложения за финансиране по Приоритет 3 „Биологично разнообразие“ на програмата:

Към декември 2024 г. Мярка 1 „Разработване на специфични цели на защитените зони от мрежата Натура 2000“ и мярка 11 „Подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура“ от Националната рамка за приоритетни действия за 2021-2027 г. (НРПД) са включени в обхвата на инвестиция C5I1 „Интегриране на екосистемния подход и прилагане на природосъобразни решения при опазването на защитените зони от мрежата Натура 2000“ от Националния план за възстановяване и устойчивост. Инвестицията цели за защитените зони от екологичната мрежа Натура 2000 да се определят специфични и подробни цели за опазване, както и подходящи консервационни мерки, съобразени с тях. Предвижда се чрез изпълнението на инвестицията да се определят специфични цели и мерки за 250 защитени зони и мерки за 90 защитени зони от мрежата Натура 2000. В проекта се планира

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

извършване на картиране и оценка на състоянието на екосистемите и техните услуги, както и на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000, на монетарна оценка на екосистемните услуги и определяне на стойността на „природния капитал“, която следва да бъде интегрирана в счетоводните системи. Предвидените дейности включват и демонстрационно прилагане на решения, базирани на природата, за възстановяване на екосистеми с принос към климата и осигуряване на свързаност на мрежата „Натура 2000“, както и мерки за осигуряване на подкрепата на обществеността чрез включването ѝ в процеса на взимане на решения за опазването на защитените зони от „Натура 2000“. Инвестицията допринася за изпълнение на ангажименти на Република България по чл. 6, параграф 1 и 2 на Директива 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, като с нея ще се обезпечи необходимата база данни и информация за разработване на териториални планове за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000, за които е предвидено финансиране по приоритет 3 на ПОС 2021-2027 г. В допълнение, с резултатите по проекта ще се осигури актуална информация за извършване на оценки на инвестиционни намерения по реда на чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие за целите на реализация на инфраструктурни проекти с финансиране чрез ЕФСУ и други европейски средства.

Отчитайки напредналия етап за допустимост на разходите по НПВУ, ситуацията по отношение на обжалванията на обществените поръчки, текущите преговори за промени на НПВУ по чл. 21 на Регламент (ЕС) 2021/241, както и дискусиите за възможностите за осигуряване на алтернативни източници за финансиране на по-рискови инвестиции от НПВУ, се предлага в обхвата изменение на програмата да се включи инвестиция С5I1 в приоритет 3 на ПОС 2021-2027 г., така както същата е заложена в НПВУ. Ресорната дирекция обръща внимание, че към декември 2024 г. инвестицията е все още част от Националния план, но предвид нефинализираните преговори на национално ниво със службите на ЕК и необходимостта от изпълнение на мерки за ефективното управление на мрежата Натура 2000, се предлага като целесъобразно предвиждането ѝ в обхвата на приоритет 3 на програмата.

Също така се предлага и закупуване и доставка на моторни превозни средства за обезпечаване изпълнението на дейности по устройство и управление на дирекциите на национални паркове „Рила“, „Пирин“ и „Централен Балкан“ на обща стойност 3 600 000 лв. в обхвата на „Мерки за опазване/възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие извън Натура 2000“. С предложението се цели да се осигури обезпечаване изпълнението на дейности по устройство и управление на защитени територии от дирекциите на националните паркове „Рила“, „Пирин“ и „Централен Балкан“ чрез закупуване и доставка на високопроходими моторни превозни средства. В част „Управление“ от плановите за управление на защитените територии е идентифицирана необходимостта от осъвременяване и обновяване на автопарка, чрез който да бъдат изпълнявани функционалните задължения на служителите на парка, осигуряващи поддържане разнообразието на екосистемите и защита на дивата природа и опазването и поддържането на биологичното разнообразие в екосистемите, в т.ч. и противодействие срещу браконьерство на защитени видове от европейската фауна. Съгласно чл. 70, ал. 1 от ЗЗТ и чл. 67, ал. 4 от Закона за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД) на служителите по охрана на защитените територии - изключителна държавна собственост са вменени правомощия по

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

опазване на дивеча, рибните ресурси и предотвратяване на незаконни сечи на територията на националните паркове. В този смисъл служителите паркова охрана са единственият компетентен орган, който осигурява опазването и защитата на природните и национални ресурси. В плановете за управление и на трите национални парка браконьерството е оценено като заплаха и има принос за загубата на биологично разнообразие. Във връзка с постигане на дългосрочните цели за управление на националните паркове, свързани с опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на растителните и животинските видове, една от основните оперативни задачи е именно повишен контрол върху браконьерските прояви.

Управлението на национални паркове се осъществява съгласно чл. 48 от Закона за защитените територии (ЗЗТ), но следва да се има предвид, че тяхната територия съвпада изцяло (100%) с територия от Европейската екологична мрежа "Натура 2000", т.е. националните паркове са и защитени зони – BG0000495 Рила, BG0000209 Пирин и BG0000494 Централен Балкан. В тази връзка, техническото обезпечаване на дирекциите на парковете ще допринесе и за опазването и подобряването на природозащитното състояние на целевите видове и местообитания, предмет на опазване в обхвата на мрежата Натура 2000. Предложението на компетентната дирекция е в съответствие с програмната стратегия, където е посочено, че освен мерки в подкрепа на Натура 2000, е „планирана подкрепа и извън мрежата, като мерките съответстват на Националната стратегия за биологично разнообразие до 2030 г. и други национални документи“, като и че планираните мерки са в „съответствие със Стратегията за биоразнообразие на ЕС 2030, националната Стратегия за биоразнообразие 2030 и съобразяват плановете за управление на защитени територии и зони и плановете за действие“. В интервенциите по линия на фондовете в приоритет 3 е записано, че допустимите за изпълнение интервенции са „мерки от Стратегията за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020-2024 г., мерки от плановете за управление на защитени територии и плановете за действие за видове“, каквото е и предложението за обезпечаване на дирекциите на националните паркове в изпълнение на плановете за управление на защитени територии.

В допълнение е отправено предложение, при преценка за допустимост, финансирането на образователни и консервационни дейности в зоопаркове (които са били предложени, но в последствие са отпаднали от обхвата на ПВУ) да бъде предвидено в рамките на изменението на ПОС 2021-2027 г.

Предложенията са отразени в раздел 2.1.1.1.1. „Интервенции по линия на фондовете“ на приоритета, като се включват нови допустими интервенции:

Разработване на специфични цели за защитените зони от мрежата Натура 2000 и подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура - определяне на специфични и подробни цели за опазване, както и подходящи мерки за 250 защитени зони и мерки за 90 защитени зони от мрежата Натура 2000; извършване на картиране и оценка на състоянието на екосистемите и техните услуги, както и на зелената инфраструктура в Натура 2000, на монетарна оценка на екосистемните услуги и определяне на стойността на „природния капитал“, която следва да бъде интегрирана в счетоводните системи; демонстрационно прилагане на решения,

базиран на природата, за възстановяване на екосистеми с принос към климата и осигуряване на свързаност на мрежата Натура 2000; осигуряване подкрепа на обществеността чрез включването ѝ в процеса на взимане на решения за опазването на защитените зони.

– Образователни и консервационни дейности към дейностите по осигуряване на условия за опазване на застрашени видове *ex situ* чрез отглеждане на екземпляри в съответните обекти и съхранение на генетичен материал в контролирани от човека условия, включени в обхвата на Мерките за опазване/възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие извън Натура 2000;

– Закупуване и доставка на моторни превозни средства за обезпечаване изпълнението на дейности по устройство и управление на дирекциите на национални паркове „Рила“, „Пирин“ и „Централен Балкан“ към Мерките за опазване/възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие извън Натура 2000.

По отношение на показателя за краен продукт RCO 37 компетентната дирекция обръща внимание, че поради припокриване обхвата на две от мерките в НРПД 2021-2027 г., а именно мярка 33 и мярка 35, целевата стойност в хектари за мярка 35 трябва да бъде извадена от общата целева стойност на показателя за 2029 г. В тази връзка се прави следната ревизия:

Показател	Фонд	Категория региони	Целева стойност (2029) съгл. ПОС 2021-2027	Предложение за изменение на целевата стойност (2029)
RCO37	ЕФРР	Региони в преход	10 245	9 775
		По-слабо развити	49 525	48 295

Табл. № 14. Предложение за изменение на целевите стойности на показател за краен продукт по ПЗ на ПОС

ПРИОРИТЕТ 4 „РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА“

Не се предлагат изменения, за да се адресира оценката на резултатите от междинния преглед на изпълнението. Предложенията отправени от компетентната дирекция в МОСВ налагат допълнителни обследвания и анализи, като ако се докаже тяхната допустимост и целесъобразност, ще бъдат предложени за включване на изменение на програмата по реда на чл. 24 от Регламент (ЕС) 2021/1060.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021 – 2027 г.

ПРИОРИТЕТ 5 „Въздух“

Компетентната дирекция информира в своето предложение, че данните от мониторинга на качеството на атмосферния въздух показват, че през 2023 г. все още се регистрират някои превишения над пределно допустимите стойности, определени от Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа и в тази връзка, приоритетно действие е постигането на действащите към момента норми за качество на атмосферния въздух, предвид Решението на Съда на Европейския съд по дело С-488/15 Европейската комисия срещу Република България. Същевременно официално е публикувана Директива (ЕС) 2024/2881 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2024 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа (преработен текст), която определя стандарти за качество на въздуха, включващи пределно допустими стойности за 11 замърсителя и целева стойност за озон, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г. Пределно допустимите стойности са определени на нива, които представляват „по-тясно съгласуване“ с насоките на СЗО. Във връзка с тези нови, по-строги изисквания, които влизат в сила от 01.01.2030 г., е направена оценка на качеството на въздуха към 2023 г. спрямо новите изисквания за замърсителите ФПЧ_{10} , $\text{ФПЧ}_{2,5}$ и азотен диоксид. Предварителната оценка идентифицира, че качеството на атмосферния въздух в една значителна част от общините в рамките на районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух няма да отговарят на тези по-строги норми. На базата на изложеното по-горе дирекцията счита, че постигането на изискванията на новото законодателство би трябвало задължително да бъде взето предвид при избора на стратегия за финансиране на мерки по ПОС, доколкото правилният избор зависи от степента, в която страната ще се справи с новите предизвикателства.

Определянето на приоритетните мерки, необходимите средства за финансиране, както и сроковете за изпълнение, трябва да стане на базата на програмен документ, аналогичен на сега действащата Национална програма за подобряване качеството на въздуха (2018 – 2024). Това трябва да бъде извършено на базата на новите нормативни изисквания и на анализ на текущото състояние на качеството на въздуха, като задължително се определят национални приоритети, с оглед постигането на изискванията в рамките на определените срокове и бъдат отчетени конкретният принос на всеки източник на замърсяване (индустрия, бит, транспорт и т.н.), включително на ниво общини, и бъде гарантирано максимално ефективното изразходване на средствата. Това е от съществено значение, предвид очакваните големи разходи, които трябва да бъдат направени за постигане на новите изисквания. От изложените обстоятелства е ясно, че са налице нови големи предизвикателства, но че към момента липсват предпоставки и възможности за определяне на „допълнителни дейности, извън наличните“, които да спомогнат за „справяне на набелязани в резултат на междинния преглед предизвикателства“. В тази връзка компетентната дирекция отбелязва, че на този етап, от гледна точка политиката по опазване чистотата на въздуха, са налице следните възможности – належаща необходимост от адресиране на новото предизвикателство – приемането на Директива 2024/2881 и въведените с нея нови изисквания за качество на въздуха, вкл. чрез подпомагане необходимите действия, свързани с транспонирането ѝ в съответствие с интервенцията в приоритет „Въздух“ в програмата за „Разработване/ актуализация на стратегически/ програмни/ планови/ аналитични документи във връзка с КАВ, извършване на научни

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

проучвания, прогнозиране, моделиране“. Основна препоръка обаче остава да се продължи, и по възможност – задълбочи, изпълнението на мерки, които са допустими съгласно Националната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух, като фокусът бъде на първо място върху общини, които не са постигнали устойчиво качество на въздуха съгласно изискванията на старата Директива (ЕС) 2008/50. Във връзка с приемането на Директива (ЕС) 2024/2881 относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа (преработен текст) и въведените с нея нови изисквания за качество на въздуха – да бъдат предприети действия за адресиране на новите предизвикателства, на базата на прието законодателство и/или съответен програмен документ. След транспонирането на новата Директива, държавата член ще може да предложи допълнителни мерки по целесъобразност за постигане изискванията, заложи в нея, като същите ще бъдат обективирани в предложение за изменение по реда на чл. 24 от Регламент (ЕС) 2021/1060. В тази връзка в текста на програмата е включена кратка обосновка в тази посока.

В Националната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2019-2024 г. транспортът е идентифициран като вторият основен замърсител след битовото отопление. Като препоръчително за сектор транспорт е посочено, че „Тъй като общините са отговорни за мерките в обществения транспорт, мярката, която следва да предприемат, е да насочат средствата... за закупуване на най-новите превозни средства, които отговарят на най-строгите екологични изисквания или, където е уместно, за закупуване на електрически превозни средства.“ През програмен период 2014-2020 г. програма „Околна среда 2014-2020 г.“ подкрепи обществения транспорт в 10 общини с нарушено КАВ чрез доставката на 385 екологосъобразни превозни средства: 296 електрически автобус, 60 тролейбуса и 29 трамвайни мотриси.

Директива (ЕС) 2024/2881 относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа включва „Индикативен списък на мерките за намаляване на замърсяването на въздуха“, в който са представени приложими мерки за подобряване на КАВ. Описаните мерки включват: „електрифициране на обществения транспорт, укрепване на мрежата за обществен транспорт, и опростяване на достъпа и използването, например чрез цифрови и взаимосвързани резервации и транзитна информация в реално време“ и „схеми за бракуване на най-замърсяващите превозни средства“⁴. В тази връзка, отчитайки решението на Комитета за наблюдение, взето на осмото заседание, проведено на 04.03.2025 г., за предоставяне на възможност за подкрепа на закупуването на електрически транспортни средства, което да бъде обективирано в последващо изменение на програмата по чл. 24 от Регламент (ЕС) 2021/1060, се предлага включване на текст в тази посока в секция „Въздух“, част „1. Програмна стратегия: основни предизвикателства пред развитието и отговори на политиката“ на програмата.

Във връзка с изложеното, предложенията за изменение са отразени в раздел 2.1.1.1.1. „Интервенции по линия на фондовете“ на приоритета с допълване обхвата на допустимите документи във връзка с КАВ, които могат да бъдат разработвани/ актуализирани, а именно – стратегически/ програмни/ планови/ аналитични, изменения в Закона за чистотата на

⁴ Приложение VIII „Информация, която трябва да бъде включена в планове за качество на въздуха и пътни карти за качеството на въздуха за подобряване на качеството на атмосферния въздух“, част В „Индикативен списък на мерките за намаляване на замърсяването на въздуха“, точка 2., буква з), подточки (i) и iv)

атмосферния въздух и съответната подзаконова нормативна база, разработване на пътни карти по Директива (ЕС) 2024/2881. В допълнение, за отразяване на техническата грешка, допусната при нанасяне междинната стойност (2024 г.) на показател 5.2 Жилища с подменени отоплителни устройства на твърдо гориво за категория „по-слабо развити региони“ (описана в раздел III.6. по-горе), се предлага следната ревизия, която няма отношение към целевите стойности (2029 г.):

Показател	Фонд	Категория региони	Междинна цел (2024 г.) съгл. ПОС 2021- 2027	Предложение за изменение на междинната цел (2024)
5.2	ЕФРР	По-слабо развити	4 590	2 923
		Региони в преход	НП	НП

Табл. № 15. Предложение за изменение на целевите стойности на показател за резултат по П5 на ПОС

4. Предложения за други изменения на програма „Околна среда“ 2021-2027 г. в допълнение към резултатите от оценката от извършения междинен преглед на изпълнението

В допълнение, финансирането по програмата следва да адресира и стартира (след одобряване на ПОС 2021-2027 г.) наказателна процедури срещу България. С официално уведомително писмо (от 14.07.2023 г.) България е информирана за процедура по нарушение № 2023/2064 за неизпълнение на задълженията по член 14, параграф 1 от Директива 2008/98/ЕО, тъй като не е въвела правилно принципа „замърсителят плаща“ при определяне на разходите за управление на отпадъците.

Съгласно Приложение IVa на Директива 2008/98/ЕО, този принцип се въвежда чрез прилагане на различни мерки, включително икономически инструменти, за осигуряване на стимули за прилагане на йерархията за отпадъците. Такъв икономически инструмент са схемите „плащаш, колкото изхвърляш“ („Pay-as-you-throw“ (PAYT)), чрез които таксата за събиране на отпадъци се определя на базата на действителното количество отпадъци, генерирано от физическо лице или домакинство, и предоставя стимули за разделно събиране на рециклируеми отпадъци при източника и за намаляване на смесените отпадъци.

За да въведе този нов подход в България са предприети законодателни, икономически и организационни стъпки, но са необходими допълнителни усилия за въвеждането на схемите на практика от общините.

България е одобрила необходимите изменения в Закона за местните данъци и такси, които регламентират, че водеща база за определяне на такса битови отпадъци е количеството. Крайната дата за въвеждане на тези изисквания е удължавана през годините. С последните изменения на Закона за местните данъци и такси българските общини са задължени за въведат такъв подход от 1 януари 2026 г.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

От ПОС 2021-2027 е предоставено финансиране на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) по процедура BG16FFPR002-2.001 „Модел за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци в България“ с цел методическа и организационна подкрепа на общините при изпълнението на схемата РАУТ.

С реализирането на проекта ще се осигури:

1. Методическа подкрепа за създаване необходимите условия за преминаване към определяне размера на таксата за битови отпадъци (ТБО) съгласно основите, посочени в Закона за местните данъци и такси;
2. Методическа подкрепа за разработване на нормативни актове на Общинските съвети по управление на отпадъците и определяне на такса битови отпадъци;
3. Експертна подкрепа за определяне на финансовите източници за дейностите по управление на отпадъци;
4. Създаване на специализиран софтуер за начисляване на такса битови отпадъци.

АДБФП е сключен на 6 април 2024 г. с период на изпълнение от 26 месеца. Резултатите от изпълнението на проекта ще са налични преди да влезе в сила крайната дата по отношение на таксата битови отпадъци по Закона за местните данъци и такси. Изпълнението на проекта ще осигури и методическа подкрепа на място за внедряване на моделите в най-малко 70 общини.

ПОС 2021-2027 предоставя финансова подкрепа за посрещане на други нужди на общините по отношение на управлението на битовите отпадъци – завършване на изграждането на системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци. Обявени са две процедури - BG16FFPR002-2.003 и BG16FFPR002-2.004. Финансирането е или ще бъде предоставено на общините за осигуряване на разделно събиране на потоците отпадъци от домакинствата – основно хранителни и зелени отпадъци, както и хартиени, картонени и дървесни отпадъци. В момента се извършват проучвания за обхвата на допустимите дейности по процедура за прилагане на мерки за изграждане на системи/центрове за разделно събиране и подготовка за повторна употреба и ремонт. Осигуреното финансиране ще осигури разделното събиране на рециклируемите фракции от битовите отпадъци, за което имат отговорност общините.

Последната фракция, която остава, е именно битовият отпадък, въз основа на чието количество се определя таксата битови отпадъци чрез РАУТ.

С цел да се обвърже количеството генерирани отпадъци към физическо лице или домакинство, трябва да се осигури последният елемент от цялостната общинска система. За целта общините трябва да имат необходимото оборудване и специализиран софтуер за идентифициране на всяко лице/домакинство, генериращо отпадъците – чипове, датчици за обем/тегло, четци за карти/чипове, устройства за заключване на контейнери, приспособления към камионите за сметосъбиране, позволяващи автоматично претегляне на отпадъците, софтуерни продукти за събиране и трансфер на данни от отчитането на количествата и предаване на информация в реално време към общината, позволяваща обработка и анализ на съответните данни. Чрез създаване на технически капацитет за измерване на генерираните битови отпадъци на домакинство ще се повиши мотивацията на

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

гражданите за намаляване на количеството на остатъчната фракция битови отпадъци и съответно очакванията са за увеличаване на дела на разделно събраните потоци отпадъци от домакинствата. Това ще се отрази и като цяло на намаляването на общото количество образувани смесени битови отпадъци в страната

Предложените нови мерки не са свързани по никакъв начин с увеличаване на капацитета на съоръженията за третиране на смесени отпадъци, което не се подпомага от ЕФРР и Кохезионния фонд, съгласно чл. 7, ал. 1, буква ж) от Регламент (ЕС) 2021/1058. Предложените нови мерки няма да увеличат количеството на образуваните смесени битови отпадъци, нито ще увеличат капацитета на съоръженията за тяхното третиране, а напротив – количеството на генерираните смесени отпадъци ще се намали, тъй като ще е пряко обвързан с определяне на такса битови отпадъци за всеки гражданин/домакинство. РАУТ е стандартен европейски икономически инструмент за прилагане на йерархията на отпадъците, изрично посочена в самата Рамкова директива за отпадъците. Поради това нашето разбиране е, че предложените нови мерки не са изключени от обхвата на допустимите мерки, подкрепяни от ЕФРР и КФ.

Въвеждането на схемата РАУТ и развитието на системите за разделно събиране са част от цялостната визия на Министерството на околната среда и водите за успешното управление на битовите отпадъци в България.

Предложението е отразено в раздел 2.1.1.1.1. „Интервенции по линия на фондовете“ на приоритета, като се включва нова допустима интервенция „Мерки за оптимизиране на процесите на управление на битовите отпадъци от общините във връзка с въвеждане на схема „плащаш колкото изхвърляш“.

В същия раздел в текста относно демаркацията и допълняемостта с програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027 г. е извършена техническа корекция във връзка с влизането в сила на нова Класификацията на икономическите дейности – версия 2025 (КИД-2025), утвърдена от председателя на Националния статистически институт и е обнародвана в Държавен вестник, бр. 106 от 17.12.2024 година. Съгласно Делегиран Регламент (ЕС) 2023/137 на Комисията от 10 октомври 2022 г. новата версия на Класификацията на икономическите дейности КИД-2025 влиза в сила от 1 януари 2025 година във всички страни от Европейския съюз. Новата КИД-2025 заменя старата и действаща до края на 2024 г. КИД-2008. Някои от кодовете на икономическите дейности са с променена номерация спрямо КИД-2008, специално по отношение демаркацията на ПКПП 2021-2027 г. Код на икономическа дейност 38.32 по старата КИД-2008 съответства на новия код на икономическа дейност 38.21 по новата КИД-2025 г., поради което е посочените в ПОС 2021-2027 г. кодове са ревизирани.

В заключение, но не на последно по важност място, се предлагат ревизии в текстовете, засягащи *„специфичните целеви територии, включително планирано използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), точка в) от РОР“* към раздел 2.1.1.1.1. Интервенции по линия на фондовете на приоритет 2, приоритет 3, приоритет 4 и приоритет 5. Нанесени са необходимите редакции, с които се отразяват спецификите по отношение на подхода ИТИ, както и възприетия подход на подкрепа за „Воденото от общностите местно развитие“ – предоставяне на допълващо финансиране към

Съфинансирано от
Европейския съюз

ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021–2027 г.

подкрепата от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури (ЕФМДРА).

През програмния период 2021–2027 г. България продължава да прилага модела за интегриран териториален подход чрез инструмента „Водено от общността местно развитие“ (ВОМР). Подходът се прилага чрез финансиране единствено със средства от ЕЗФРСР и ЕФМДРА, а Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 г., Програма „Околна среда“ 2021-2027 г., Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027 г. и Програма „Образование“ за периода 2021-2027 г. осигуряват допълващо финансиране. Същото не е в рамките на подхода ВОМР, а се предоставя пряко от Управляващите органи на хоризонтален принцип под формата на безвъзмездна финансова помощ по реда на чл. 26 от Закона за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление. Подкрепата за подхода е индиректна и се явява в това, че по процедурите са допустими само кандидати, които попадат в териториалния обхват на местни инициативни групи (МИГ) с одобрени Стратегии за ВОМР. Това е отразено в предложението за изменение на съответните раздели на приоритети „Отпадъци“ и „Биологично разнообразие“ на ПОС 2021-2027 г.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат от извършения междинен преглед на изпълнението по чл. 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 може да бъде изведена следната обобщена констатация за текущия напредък по програмата – от общо 19 показателя за краен продукт, от които 14 със заложен междинна стойност (2024 г.), само за 6 същата не е постигната. Това означава, че изпълнението на програмата към 31.12.2024 г. е 57% от това, което е било планирано да бъде постигнато като междинни цели към тази дата. Видно от двата предходни програмни периода, отчитайки спецификите и характера на инвестициите (основно инфраструктура в голям мащаб както като строителство на терен, така и във финансово отношение), когато се сравни изпълнението на трите програми в края на двугодишния период след техния реален старт (вж. Табл. № 1 по-горе), за ПОС 2021-2027 г. се констатира силно положителна тенденция. Така, въпреки ниския процент на извършените разплащания и изпълнение малко над половината от планираното до края на 2024 г., с предприемането на предложените допълнителни мерки и подкрепата за планираните „резервни проекти“, успешното изпълнение на програмата към 2029 г. е напълно реалистично.